

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/B/2012/0295447899

**FUNKCIE A ÚLOHY DIPLOMATICKEJ MISIE
V PODMIENKACH EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE**

Bakalárska práca

2012

Martina Vlkovičová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**FUNKCIE A ÚLOHY DIPLOMATICKEJ MISIE
V PODMIENKACH EURÓPSKEJ INTEGRÁCIE**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: 6221 7 00 Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej
diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Mgr. Boris Mattoš, PhD.

Bratislava 2012

Martina Vlkovičová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 29. marec 2012

.....
(podpis študenta)

Pod'akovanie

Rada by som sa pod'akovala vedúcemu bakalárskej práce pánovi prodekanovi Mgr. Borisovi Mattošovi, PhD. za hodnotné rady, usmernenia a odborné vedenie pri písaní práce a všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k tvorbe tejto práce.

Dátum: 29. marec 2012

ABSTRAKT

VLKOVIČOVÁ, Martina: Funkcie a úlohy diplomatickej misie v podmienkach európskej integrácie. - Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov, Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – vedúci záverečnej práce: Mgr. Boris Mattoš, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2012, 49 s.

Cieľom záverečnej práce bolo charakterizovať tradičné funkcie a úlohy diplomatickej misie a následne tieto funkcie podrobiť hlbšej analýze po zohľadnení rôznych globalizačných a integračných tendencií. Práca charakterizuje nové formy, úlohy a výzvy, ktorým čelia diplomatické misie, resp. zastupiteľské úrady štátov po integrácii do Európskej únie a poukazuje na vznik nových trendov vo fungovaní diplomatických misií a diplomatickej služby. Práca je rozdelená do štyroch kapitol a niekoľkých podkapitol. Prvá kapitola je venovaná zhrnutiu základných poznatkov z oblasti diplomacie. Sú v nej definované základné diplomatické pojmy, načrtnutá história diplomatických misií, ich zriaďovanie, personál, výsady a imunity a funkcie podľa Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch. V ďalšej časti je charakterizovaný cieľ práce a metodika jej tvorby, resp. základné metódy, spôsob zberu údajov a postupy, ktoré sa pri tvorbe práce využívali. Záverečná kapitola sa zaoberá funkciami diplomatických misií v kontexte európskej integrácie. Prostredníctvom argumentov sa snaží nájsť odpoveď na otázku opodstatnenosti súčasných zastupiteľstiev a zároveň ilustruje prístupy jednotlivých členských štátov európskeho spoločenstva k bilaterálnej úrovni ich diplomatickej služby. Výsledkom riešenia danej problematiky je, jednak záporná odpoveď na otázku ohľadom nadbytočnosti diplomatických misií s uvedením jednotlivých argumentov, ilustrácia prítomnosti zmien v oblasti výkonu diplomatickej služby, ktoré boli v ostatnom období zaznamenané na konkrétnych príkladoch, ale takisto i charakter zahraničnej služby a bilaterálnej spolupráce Slovenskej republiky s ostatnými členmi integračného zoskupenia.

Kľúčové slová:

diplomatická misia, veľvyslanectvo, Európska únia, integrácia, bilaterálna diplomacia

ABSTRACT

VLKOVIČOVÁ, Martina: The Functions and Roles of a Diplomatic Mission in Terms of European Integration - University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations, Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Thesis Supervisor: Mgr. Boris Mattoš, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2012, 49 p.

The aim of this bachelor thesis is to characterize the traditional roles and functions of diplomatic missions, and then, analyse these functions again, taking into account the different tendencies of globalization and integration. This paper describes new forms, tasks and challenges which embassies face to after countries have integrated into the European Union. It points out new trends in foreign policy and diplomatic services of EU member states. The work is divided into four chapters and several sections. The first chapter is devoted to a summary of basic knowledge in the field of diplomacy. Under the Vienna Convention on Diplomatic Relations basic diplomatic terms have been defined as well as the history, establishment, personnel, privileges and immunities and functions of diplomatic missions have been outlined here. The next two short chapters describe the purpose and methodology of the work. They characterize main goal of the thesis, basic methods of data collection and procedures. The final chapter deals with the functions of diplomatic missions in the terms of European integration, through arguments tries to find an answer to the question whether the current embassies are still necessary today. It also illustrates the approaches of European Community Member States to their bilateral diplomatic cooperation. Result of this are, on the one hand, negative answers to the question of redundancy diplomatic missions and, on the other hand, illustration the presence of changes in diplomatic service of European countries. The evidence is given by examples of character of the diplomatic service in some European states as well as by the character of the Slovak foreign policy and by the approaches to the bilateral cooperation with other members of the integration group.

Key words:

diplomatic mission, embassy, integration, European Union, bilateral diplomacy

Obsah

Úvod	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	10
1.1 Manažment diplomatických vzťahov	10
1.2 Diplomatická misia	12
1.2.1 Historické medzníky vzniku diplomatickej misie	12
1.2.2 Nadviazanie diplomatických stykov, vznik a zánik diplomatickej misie.....	14
1.2.3 Personál diplomatickej misie.....	15
1.2.4 Výsady a imunity diplomatickej misie	16
1.2.5 Funkcie diplomatickej misie.....	17
1.3 Stále misie pri medzinárodných organizáciách.....	20
2 Cieľ práce	22
3 Metodika práce	23
4 Výsledky práce	24
4.1 Diplomatické misie v kontexte európskej integrácie	24
4.2.1 Funkcie diplomatickej misie v kontexte európskej integrácie	25
4.2.2 Existencia zastupiteľských úradov	31
4.2 Prístupy vybraných krajín EÚ k transformácii diplomatických misí.....	32
4.2.1 Írsko.....	32
4.2.2 Švédsko.....	33
4.2.3 Francúzsko.....	33
4.2.4 Fínsko	34
4.2.5. Nemecko-francúzsky model.....	34
4.2.6 Bilaterálna úroveň diplomacie SR.....	37
Záver	44
Zoznam použitej literatúry	46

Úvod

V súčasnosti možno pozorovať rôzne procesy, akcelerujúce od druhej polovice minulého storočia, ktoré zasahujú takmer do každej oblasti spoločenského života. Súčasťou integrácie v Európe, ako jedného z najvýznamnejších fenoménov globalizácie prejavujúcich sa na starom kontinente, je potieranie hraníc jednotlivých štátov, väčšia spolupráca a s tým súvisiaca rastúca interdependencia krajín. Uvedené zmeny sa týkajú aj oblasti diplomacie, teda základného nástroja na dosahovanie zahranično-politických záujmov určitého štátu v medzinárodných vzťahoch.

Táto práca pojednáva o zmenách v diplomatickej službe, ktoré boli badateľné za posledné obdobie. Funkcie a úlohy diplomatických misií sú definované v základných diplomatických konvenciách, ustanovených ešte v minulom storočí. Za posledné roky však novodobé spoločenské javy, prítomné v oblasti diplomacie a spolupráce medzi krajinami na najvyššej úrovni, natoľko ovplyvnili fungovanie základných doktrín dovedajšieho usporiadania diplomacie, resp. diplomatických misií, že čoraz častejšie sa začalo polemizovať o opodstatnenosti a relevantnosti dovedajších predstáv o fungovaní zastupiteľstiev v jednotlivých krajinách. Cieľom tejto práce je poukázať na skutočnosti, ktoré ovplyvňujú súčasný výkon diplomatickej služby na bilaterálnej úrovni a takisto na premeny, ktoré boli zaznamenané v súvislosti s klasickými funkciami diplomatickej misie. V tomto kontexte je v práci vyvinutá snaha o zodpovedanie otázky o opodstatnenosti súčasných diplomatických misií, zmietaných v silných integračných procesoch.

Postupné pristupovanie jednotlivých európskych krajín do integračného zoskupenia v nemalej miere ovplyvnilo ich zahraničnú politiku a výkon diplomacie. V tejto súvislosti možno tvrdiť, že sa upúšťa od základných zaužívaných trendov využívania výlučne bilaterálnej formy spolupráce na diplomatickej úrovni a postupne vznikajú i nové formy, ktoré podstatným spôsobom pretvárajú charakter zahraničnej politiky toho- ktorého štátu. Diplomatická služba sa rozšírila na multilaterálnu, resp. na európsku úroveň. Pod multilaterálnou diplomaciou rozumieme najmä participáciu členských krajín na činnostiach niektorých orgánov EÚ (Európska rada, Rada EÚ, Výbor stálych zástupcov COREPER, atď.). Európska diplomacia predstavuje novodobý projekt inštitúcie a členských krajín EÚ, ktorého cieľom je zosúladiť a koordinovať diplomatické aktivity a vytvoriť akýsi jednotný postoj EÚ ako celku voči tretím krajinám, resp. v medzinárodných vzťahoch.

Vzhľadom na rozsah a zámer splnenia zadaných cieľov, sa práca venuje najmä bilaterálnej forme diplomacie, teda zastupiteľstvám výlučne dvojstrannej spolupráce

štátov. Tradičná, bilaterálna diplomacia naďalej zostáva dôležitým prvkom diplomacie každého štátu. Nadobúda však nové formy, rozmery a prispôsobuje sa súčasným trendom. Dôkazom toho sú prístupy jednotlivých členských štátov EÚ, ktoré rôznymi spôsobmi premieňajú charakter svojich zastupiteľstiev a približujú ich potrebám a požiadavkám novodobej reality.

Slovenská republika takisto prešla zložitým transformačným procesom, čo sa histórie, spoločnosti, hospodárstva i vzťahov so zahraničím týka. I v otázke diplomatickej služby a zahraničnej politiky modifikuje Slovensko nástroje na dosahovanie svojich záujmov a snaží sa adaptovať na dynamicky rozvíjajúce sa medzinárodné prostredie.

Práca je členená do štyroch, na seba naväzujúcich kapitol a niekoľkých podkapitol.

Prvá kapitola obsahuje zhrnutie základných teoretických poznatkov z oblasti diplomacie a diplomatických vzťahov, vychádzajúc z Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch. Jednotlivé podkapitoly informujú o samotných pojmoch diplomacia, diplomatická misia, ďalej stručne opisujú históriu, vznik a zánik diplomatickej misie, charakterizujú personál, výsady a imunity misie a v neposlednom rade definujú a analyzujú základné funkcie diplomatickej misie.

Nasledujúce kapitoly definujú hlavný cieľ práce a zároveň základné metódy, použité pri jej tvorbe, prostredníctvom ktorých bol zámer celej práce naplnený.

Štvrtá kapitola obsahuje výsledky práce a je rozčlenená do dvoch podkapitol. Prvá z nich pojednáva o diplomatických misiách, polemizuje o zmenách funkcií súčasných veľvyslanectiev v kontexte európskych integračných procesov. Následne sú vyhodnocované uvedené argumenty, na základe ktorých je vytvorený všeobecný záver o opodstatnenosti, resp. nadbytočnosti súčasných zastupiteľstiev v podmienkach európskej integrácie. Druhá podkapitola zahrnuje prístupy jednotlivých členských krajín EÚ k danej problematike a na konkrétnych príkladoch vyjadruje ich postoj k zmenám v oblasti výkonu diplomatickej služby.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Manažment diplomatických vzťahov

Diplomacia, ako jeden z prostriedkov udržania mierového stavu, má dôležité miesto v každej krajine. Či hovoríme o ekonomicky vyspelých krajinách alebo rozvojových, každý štát ako samostatný subjekt na medzinárodnom poli pociťuje potrebu nadviazania diplomatických kontaktov s okolitým svetom. Tým si zabezpečuje uznávanie svojej suverenity a akceptovanie svojej svojbytnosti a samostatnosti v rámci svetového spoločenstva. Nadviazanie diplomatických stykov v neposlednom rade znamená efektívnejšie zapojenie sa do medzinárodnej deľby práce, čím krajina zvyšuje svoju konkurencieschopnosť a stáva sa právoplatným členom svetového spoločenstva.

Existuje množstvo definícií vymedzujúcich pojem diplomacia. Jedna z nich v širšom slova definuje diplomáciu ako „oficiálnu činnosť predstaviteľov hláv štátov, vlád a štátnych rezortných orgánov pre zahraničné styky alebo iných osobitne poverených štátnych orgánov, ktorých úlohou je pokojnými prostriedkami uskutočňovať zahraničnú politiku, obhajovať práva a záujmy štátu a jeho občanov v zahraničí.“¹

V medzinárodných vzťahoch vystupuje každý štát ako samostatný subjekt medzinárodného práva, ktorý cieľavedomými činnosťami, prostredníctvom jednotlivých kompetentných orgánov realizuje svoju zahraničnú politiku a dosahuje ciele, ktoré si stanovil. Diplomatické a nediplomatické subjekty jednotlivých krajín, ktoré sú poverené výkonom spomínaných funkcií a zároveň nositeľmi kompetencií, svojou činnosťou ovplyvňujú realizáciu zahraničnej politiky a naplnenie cieľov diplomacie ako takej.

Uvedené predstavujú zahraničné orgány pre medzinárodné vzťahy a možno ich rozčleniť na vnútorné a zahraničné. Vnútorné orgány pre medzinárodné vzťahy majú kompetencie určované jednak zo strany platných noriem medzinárodného práva a jednak zo strany zákonodarstva daného štátu. Svoju pôsobnosť vykonávajú na území daného štátu. Možno sem zaradiť ústavné orgány (hlava štátu, vláda, minister zahraničných vecí) a iné vnútroštátne orgány (jednotliví ministri, resp. vysokí predstavitelia iných ústredných orgánov štátnej správy), ktoré majú spôsobilosť zastupovať a reprezentovať daný štát navonok, pričom však priame kompetencie vykonávať dané funkcie majú len ústavní predstavitelia, ostatné subjekty len na základe písomnej plnej moci, ktorá ich oprávňuje konať v mene niektorého zo spomínaných ústavných orgánov vo vymedzených oblastiach.

¹ Novotný, A.: *Slovník medzinárodných vzťahov*. 2004. s. 46

Vzhľadom na obsah tejto práce nebudeme bližšie charakterizovať vnútorné orgány, pre naplnenie stanoveného cieľa práce sa budeme hlbšie venovať zahraničným orgánom pre medzinárodné vzťahy.

Podľa L. Tótha „zahraničnými orgánmi štátu pre medzinárodné vzťahy sú tie jeho orgány, prostredníctvom ktorých realizuje štát svoje medzinárodné vzťahy s inými štátmi a medzinárodnými organizáciami a ktoré pôsobia na území cudzieho štátu, resp. v sídle medzinárodných organizácií.“² Z hľadiska rozsahu kompetencií jednotlivých orgánov ich možno rozčleniť na diplomatické a nediplomatické, z hľadiska doby trvania ich pôsobenia sú známe stále a dočasné zahraničné orgány. Za stále diplomatické orgány považujeme stále zastupiteľské orgány, resp. diplomatické misie, ktoré zastupujú daný štát a svoje diplomatické poslanie v rámci bilaterálnych vzťahov vykonávajú na území druhého štátu a stále misie pri medzinárodných organizáciách. V tomto prípade má daný orgán permanentné sídlo v miestnej medzinárodnej organizácii a spravidla ide o formu multilaterálnej diplomacie. Stále diplomatické orgány štátu pre zahraničné vzťahy budeme bližšie charakterizovať v nasledujúcich kapitolách.

Funkcie stálych, ale nediplomatických orgánov štátu pre zahraničné vzťahy, resp. nediplomatických misií vykonávajú konzulárne úrady. Sú zväčša autonómnou súčasťou diplomatickej misie, pričom je pre ne platný odlišný režim ich fungovania a utvárania než pre samotné diplomatické zastupiteľstvá. Rovnako aj výsady a imunity vzťahujúce sa na konzulárne styky majú obmedzený charakter. Konzulárne úrady udržiavajú vzájomné vzťahy medzi krajinami aj v prípade, ak boli diplomatické styky prerušené, zrušené, resp. vôbec neexistovali. Zásadne nevykonávajú politické funkcie, zameriavajú sa na ochranu záujmov občana vysielajúceho štátu v štáte prijímajúcom.

Pod dočasnými diplomatickými orgánmi rozumieme osobitné misie a oficiálne delegácie na medzinárodných konferenciách, ktoré disponujú spravidla obmedzenými kompetenciami a pôsobia na ad hoc báze. Nediplomatickými dočasnými orgánmi štátu pre zahraničné vzťahy sú vedúci, komisári alebo riaditelia na medzinárodných konferenciách, veľtrhoch, resp. rôznych zahraničných rokovaní, ktorí jednájú o otázkach z ekonomickej, kultúrnej, technickej oblasti.

² Tóth., L.: *Úvod do diplomacie*. 2009. s. 46

1.2 Diplomatická misia

Pod pojmom diplomatická misia rozumieme diplomatické zastupiteľstvo, veľvyslanectvo, zastupiteľský úrad a pod. Je to stály zahraničný orgán štátu pre medzinárodný styk a má v medzinárodnom diplomatickom styku najväčší význam. Diplomatické misie sú zahraničné orgány vysielajúceho štátu, „ktoré sú kompetentné konať v mene svojho štátu, trvalo ho zastupovať v zahraničí, alebo vykonávať iné zverené funkcie, súvisiace s realizáciou zahraničnej politiky štátu.“³

1.2.1 Historické medzníky vzniku diplomatickej misie

Prvotné zárodky stálych zastúpení v štátoch nachádzame už v období stredoveku, ak nie aj skôr. Ako argumentuje J. Dömök, „už v 5. storočí pred Kristom si grécke mestské štáty navzájom vymieňali diplomatické misie, nešlo však ešte v pravom slova zmysle o rezidentné misie.“⁴ Avšak až obdobie renesancie v 14. storočí zaznamenalo výrazný posun nie len vo všeobecnom myslení a chápaní sveta ako takého, ktoré sa opieralo o tézy starovekej antiky, ale i prelom vo formovaní diplomatických misií a diplomacie ako takej. Prvenstvo v modernom vnímaní diplomacie, vymedzení pojmu a funkcií diplomata a zriadení stáleho zastúpenia v štáte je pripisované kolíske renesancie, Taliansku. Severotalianske štáty Benátky, Florencia, Miláno sú považované za priekopníkov modernej diplomacie a takisto práve s týmito štátmi začína nová epocha v realizácii zahraničnej politiky štátu.

Štáty pre svojich vyslancov ustanovovali určité pravidlá činnosti. Diplomati sa pred odchodom do cudziny zúčastňovali audiencií, kde získali poverenie na vyslanie, boli povinní podávať správy z miesta ich vyslania, informácie nadobúdali určitý stupeň utajenia, vznikali šifrované správy. Za vyslancov boli vymenúvané významné osobnosti (Machiavelli, Alighieri, Petrarca,..), ktoré boli náležite uctievané, nezávislé a objektívne.

J. Králik považoval za prvého vyslanca Nicodema da Pontremoli, zástupcu Janova vo Florencii, ktorý od roku 1450 zotrval na svojom poste po dobu 17 rokov.⁵ Podľa L. Bystrického formálne stálu diplomatickú misiu ako prvé zriadilo v roku 1455 Miláno v Janove, pričom prvú trvalú misiu vymenovali v roku 1495 Benátky, ako vtedajšia

³ Rusiňák, P.: Zastupiteľský úrad v systéme orgánov štátu pre zahraničné styky. 2009. In: *Zborník príspevkov z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie Medzinárodné vzťahy 2008. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky, Smolenice, 4. – 5. december 2008.* s. 674

⁴ Dömök, J.: *Diplomat na štyroch kontinentoch.* 2007. s. 12

⁵ Králik, J.: *Letokruhy diplomacie.* 2003. s. 97

republika.⁶ V nasledujúcom storočí nadviazalo Taliansko diplomatické styky so Španielskom, Francúzskom i Habsburskou monarchiou a „do konca prvej polovice 16. storočia vznikla takmer kompletná sieť stálych diplomatických misií v strednej a západnej Európe a do konca 16. storočia aj v Rusku a Ázii.“⁷ V tomto období boli takisto položené základy legačného, resp. diplomatického práva, ktoré ako náuka o medzinárodných vzťahoch znamenalo obrovský prínos k vývoju diplomacie a zahraničnej politiky. Právo legácie znamená, že každý štát má právo zriaďovať diplomatické misie a vysielat' a prijímat' diplomatických zástupcov, čo v podstate tvorí základ diplomacie a dôležitý predpoklad realizácie zahraničnej politiky štátu. Základy legačného práva pochádzajú z pera významných filozofov a osobností vtedajšieho obdobia, medzi ne patril napríklad i Hugo Grotius s dielom O práve vojny a mieru.

V nasledujúcom 17. a 18. storočí sa ťažisko diplomacie presunulo z Talianska do Francúzska. Príčinou tejto zmeny bol koniec tridsaťročnej vojny a podpísanie Vestfálskeho mieru, ktorý sa pokúšal o novodobé usporiadanie Európy s popredným postavením Francúzska. Francúzska diplomacia znamenala zmenu v metódach, organizácii, protokole a praxi v diplomacii, zmenila dorozumievací jazyk z dovtedy používanej latinčiny na francúzštinu, zaviedla do diplomacie poriadok.⁸

Ďalšie markantné zmeny v diplomacii a rozvoj jej foriem zaznamenalo 20. storočie. To množstvo významných udalostí hýbajúcich Európou vytváralo potreby prostredníctvom diplomatov riešiť napríklad vojnové konflikty, neustále pretváranie hraníc jednotlivých štátov, rozmach globalizácie, krízy a pod. V tomto získalo diplomatické právo istý rámec a ohraničenie v podobe Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch z roku 1961 a neskôr Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch z roku 1963. Na význame v priebehu 20. storočia naberala, a naďalej nabere, multilaterálna diplomacia. Diplomacia sa v súčasnosti nevenuje riešeniu konfliktov, nevraživosti medzi štátmi, orientuje sa na vzájomnú spoluprácu, kooperáciu, ktoré pomáhajú k pozitívnemu vývoju štátu v oblasti politickej, ekonomickej, kultúrnej a pod. Jedna z najnovších foriem diplomacie, summitová diplomacia, vyplýva zo stále silnejúcejších európskych integračných tendencií.

⁶ Bystrický, L.: *Základy diplomacie*. 2000. s.18

⁷ Tóth., L.: *Úvod do diplomacie*. 2009. s. 28

⁸ Tóth., L.: *Úvod do diplomacie*. 2009. s. 30-31

1.2.2 Nadviazanie diplomatických stykov, vznik a zánik diplomatickej misie

Nadviazanie diplomatických stykov a zriadenie stálych diplomatických misií sa uskutočňuje na základe vzájomnej dohody medzi dvoma subjektmi medzinárodného práva. Tá môže byť uzatvorená formálne, mlčky alebo vyplýva z určitej skutočnosti.

Spravidla sa pri nadväzovaní postupuje nasledovne. Krajiny medzi sebou nadviažu diplomatické styky, ktoré obyčajne znamenajú faktické uznanie štátu. Tento úkon automaticky znamená aj nadviazanie konzulárnych stykov. To však neplatí naopak, nadviazanie konzulárnych stykov neznamena automatické nadviazanie diplomatických stykov a ani samotné uznanie štátu. Nasleduje výmena diplomatických predstaviteľov a následne zriadenie samotného zastupiteľstva. Poverená výkonom funkcií diplomatickej misie môže byť aj misia zriadená v treťom štáte.⁹

Štáty v dohode o nadviazaní diplomatických stykov si takisto môžu určiť, v akej kategórii si zriadia svoje zastupiteľstvá. Môžu tak vytvoriť diplomatickú misiu na vyššej úrovni, čiže veľvyslanectvo, prípadne si zriadia nižšiu kategóriu misie- vyslanectvo. V súčasnosti sú preferované vyššie formy zriadenia diplomatickej misie.

K vzniku diplomatickej misie neodmysliteľne patrí vymenovanie šéfa misie. Krajiny sa pri dohode o nadviazaní diplomatických stykoch vopred dohodnú i o triede, do akej budú patriť vedúci misií. Definitívne slovo vo výbere a určení šéfa diplomatickej misie má prijímajúca krajina.

Na začiatok vysielajúca krajina pošle prostredníctvom svojho ministerstva zahraničných vecí (v prípade prvého vymenovania), resp. prostredníctvom dosluhujúceho vedúceho misie v prijímajúcom štáte (ak sú diplomatické vzťahy už dlhšie nadviazané) žiadosť o udelenie agremánu. Prijímajúca krajina spravidla do dvoch týždňov udelí agremán, ak jej vzťah k osobe žiadateľa je pozitívny, ak je však pre prijímajúcu krajinu osoba z nejakého dôvodu neprijateľná, agremán neudeluje a zároveň ani neuvádza dôvody svojho rozhodnutia. Po udelení agremánu môže poverená osoba vycestovať do zahraničia a ujať sa výkonu svojej funkcie. Predtým jej však hlava štátu udelí poverovacie listiny, ktoré pri nástupnej audiencii slávnostne odovzdá hlave prijímajúceho štátu. Analogicky, ak si zvolia štáty vyslanie svojich zástupcov na úrovni chargé d'affaires, nie hlava štátu, ale

⁹ Mráz, S.: *Diplomatické a konzulárne právo*. 2009. s. 15

minister zahraničných vecí vydáva kabinetný list, ktorý je následne po príchode diplomata odovzdávaný ministrovi zahraničných vecí hostiteľskej krajiny.¹⁰

Zánik diplomatickej misie je spojený s ukončením poslania diplomatického zástupcu, ktoré môže vyplývať z nasledujúcich skutočností:

- a) vypršanie obdobia, na ktoré bol veľvyslanec ustanovený do funkcie (pôsobenie diplomata na zastupiteľskom úrade trvá spravidla 4-5 rokov);
- b) príchod alebo nástup do funkcie stáleho vedúceho misie, čím sa končí dočasné poverenie vedením pre chargé d'affaires ad interim;
- c) ukončenie poverenia v dôsledku odvolania z funkcie ústredím alebo hlavou vysielajúceho štátu;
- d) rezignácia alebo úmrtie diplomatického zástupcu;
- e) vyhlásenie diplomatického zástupcu za nežiaducu osobu (personu non grata)¹¹

1.2.3 Personál diplomatickej misie

Na čele každej zastupiteľstva je šéf, resp. vedúci diplomatickej misie, ktorý je zároveň najvyšším zástupcom vysielajúceho štátu v prijímajúcom. Prijímajúci štát sa k jeho osobe ako aj k diplomatickej misii vrátane celého personálu, archívov a všetkých jej súčastí správa s náležitou úctou a umožňuje požívať výsady a imunity. Útok na osobu veľvyslancu, prípadne na diplomatickú misiu by bol považovaný za útok na daný štát a preto medzinárodné právo s takým dôrazom upravuje vzťahy v rámci tejto formy vzájomného vzťahu medzi dvoma štátmi.

Článok 14 Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch rozdeľuje vedúcich diplomatických misií do nasledujúcich tried podľa stupňa diplomatickej hodnosti¹²:

- a) veľvyslanci alebo nunciovia poverení u hláv štátov a iní vedúci misií rovnocennej hodnosti,
- b) vyslanci, ministri a internunciovia poverení u hláv štátov,
- c) chargé d'affaires poverení u ministrov zahraničných vecí.

¹⁰ Tóth., E.: *Úvod do diplomacie*. 2009. s. 54

¹¹ Bystrický, E.: *Základy diplomacie*. 2000. s. 38

¹² Článok č.14 *Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch*

Úloh, činností a povinností v rámci celej diplomatickej misie je veľké množstvo a samotný šéf nedokáže zvládnuť celú agendu. Preto je obklopený určitým množstvom ľudí, ktorí dopomáhajú k efektívnemu fungovaniu celého zastupiteľského úradu. Rozlišujeme personál:

- a) diplomatický
- b) administratívny a technický
- c) služobný

Podľa článku 1 Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch tvoria diplomatický personál osoby s diplomatickými hodnosťami (radcovia, tajomníci, attaché). Administratívny a technický personál tvoria zamestnaní v administratívnych alebo technických službách misie (sekretárky, prekladatelia,...) a služobný personál predstavujú osoby, ktoré sú zamestnané v domácich službách (napr. upratovačka, údržbár,...)¹³.

1.2.4 Výsady a imunity diplomatickej misie

„Na zabezpečenie účinného výkonu funkcie diplomatických misií sa v súčasnosti všeobecne priznávajú výsady a imunity v rozsahu, čo nevyhnutne vyžaduje povaha diplomatickej činnosti.“¹⁴ Viedenský dohovor o diplomatických stykoch vymedzuje výsady a imunity vzťahujúce sa na diplomatickú misiu, ktoré možno zhrnúť nasledovne:

- a) právo vyvesovať vlajku a štátny znak vysielajúceho štátu na miestnostiach misie, vrátane rezidencie vedúceho misie a jeho dopravných prostriedkov;
- b) nedotknuteľnosť diplomatických misií, jej archívov, písomností, úradnej korešpondencie, vrátane nedotknuteľnosti všetkých budov a pozemkov k nim patriacich;
- c) právo na ochranu miestností misie pred akýmkoľvek vniknutím alebo poškodením a na zabránenie akémukoľvek rušeniu pokoja misie alebo ujme na jej dôstojnosti;
- d) právo diplomatickej misie na slobodnú komunikáciu so svojou vládou, resp. inými ústrednými orgánmi štátnej moci, pričom misia môže použiť všetky vhodné oznamovacie prostriedky, vrátane diplomatických kuriérov a kódované alebo

¹³ Článok č.1 Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch

¹⁴ Tóth, E.: *Úvod do diplomacie*. 2009. s. 62

šifrované správy, môže si zriadiť aj vlastnú rádiostanicu so súhlasom prijímajúceho štátu;

e) oslobodenie od všetkých celoštátnych, oblastných alebo miestnych daní a dávok, poplatkov v súvislosti so zriadením a zabezpečením chodu diplomatickej misie.¹⁵

1.2.5 Funkcie diplomatickej misie

Legačné, t.j. medzinárodné diplomatické právo naznačuje 6 základných funkcií diplomatickej misie: zastupiteľskú, ochrannú, informačnú, rozvojovú, vyjednávaciu a administratívno-správnú. Z toho vychádza i Viedenský dohovor o diplomatických stykoch, ktorý v článku 3 definuje poslanie diplomatickej misie.¹⁶ Úlohou zastupiteľstva je:

- a) zastupovanie vysielajúceho štátu v štáte prijímajúcom
- b) ochrana záujmov vysielajúceho štátu a jeho príslušníkov v štáte prijímajúcom v rozsahu dovolenom medzinárodným právom
- c) vedenie rokovaní s vládou prijímajúceho štátu
- d) zisťovanie stavu a vývoja v prijímajúcom štáte a podávať o nich správy vláde vysielajúceho štátu
- e) podpora priateľských vzťahov medzi vysielajúcim a prijímajúcom štátom a rozvoj ich hospodárskych, kultúrnych a vedeckých vzťahov.

Misia v prijímajúcom štáte zastupuje nielen vládu vysielajúceho štátu, teda **zastupovanie** nie je chápané výlučne len v politickom zmysle, resp. v zmysle klasickej diplomacie. Ide aj o zastúpenie ostatných dimenzií diplomacie ako ekonomická, kultúrna, prípadne vojenská diplomacia, ktoré sú zastupované príslušnými ministerstvami vysielajúceho štátu. V prípade tejto funkcie hovoríme v širšom slova zmysle aj o reprezentačnej funkcii vysielajúceho štátu v hostiteľskej krajine. Ide nielen o postavenie šéfa, ale i celej misie a s tým spojené výsady a imunity, ktoré sa na ne vzťahujú. Rovnako umiestnenie misie je volené zväčša v reprezentatívnych priestoroch centra alebo historickej časti hlavných miest, ktoré vyjadruje úctu prijímajúceho štátu voči zástupcom partnerského štátu.

Funkcia **ochrany záujmov vysielajúceho štátu** sa vzťahuje na ochranu všetkých fyzických a právnických osôb vysielajúceho štátu, ktoré sa nachádzajú na území hostiteľskej krajiny. Túto funkciu plnia najmä konzulárne úrady, ktoré nie sú

¹⁵ Články č. 20-28 *Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch*

¹⁶ Článok č. 3, písmená a-e *Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch*

diplomatickými orgánmi štátu, ale bývajú autonómnou súčasťou diplomatickej misie. Ak sídlia spoločne na jednom mieste, sú technicky a organizačne prepojené, čo zefektívňuje celkovú činnosť diplomatickej misie. Konzulárne úrady môžu byť zriadené aj mimo hlavného mesta, ktoré je spravidla hlavným miestom pôsobenia samotného veľvyslanectva. Vyznačujú sa obmedzenými výsadami a imunitami. Konzulárne oddelenia zahŕňajú pomoc svojim občanom v núdzi, poskytujú matričné, notárske, prist'ahovalecké, vízové a ďalšie služby na ich ochranu.

Diplomatická misia je oprávnená **viest' rokovania** bez akéhokoľvek preukazovania splnomocnenia svojej vlády, pričom tieto rokovania nadobúdajú záväzný charakter. Výnimku tvorí podpisovanie medzinárodných zmlúv, kedy je potrebné, aby vláda delegovala na príslušného zástupcu právomoc vykonať tento úkon. Misia je po liberalizácii diplomatických stykov spravidla oprávnená rokovať nie len so samotným ministerstvom zahraničných vecí, resp. podobným orgánom zriadeným pre zahraničné vzťahy, ale i s ostatnými ministerstvami a inými orgánmi štátnej správy. Pokiaľ si však prijímajúci štát praje viesť rokovanie výlučne len prostredníctvom jeho ministerstva zahraničných vecí, je potrebné toho rozhodnutie plne rešpektovať.

Funkcia **zist'ovania stavu a vývoja** v krajine je spojená s oprávnením diplomatickej misie prostredníctvom médií, úradov a orgánov, zisťovať všetky dostupné informácie o vývoji hostiteľskej krajiny v rôznych oblastiach a následne podávať správy vysielajúcej krajine. Táto funkcia patrí k jednej z najdôležitejších činností, ktoré zastupiteľstvo vykonáva na zabezpečenie ostatných aktivít a naplnenie cieľov a poslania misie. Je dôležité podotknúť, že získavanie informácií je umožnené len zákonnými prostriedkami, ktoré vymedzujú platné normy medzinárodného práva, t.j. sú zakázané akékoľvek spôsoby, ktoré by ohrozovali suverenitu prijímajúceho štátu a znamenali by zásahy do jeho vnútorných záležitostí. Na účel informovania vysielajúceho štátu slúžia šifrované a kódované správy, nakoľko niektoré záležitosti podliehajú určitému stupňu utajenia, no je absolútne vylúčené používať špionážne metódy na dosiahnutie tohto cieľa. Tým by boli hrubým spôsobom porušené základné zásady diplomatického práva a narušené vzájomné vzťahy medzi štátmi.

Aktivity zastupiteľstva pre naplnenie poslania misie, **podpory a rozvíjania hospodárskych, kultúrnych, vedeckých vzťahov**, sú považované za kľúčové z hľadiska celkového pôsobenia diplomatickej misie. Ide nielen o upevňovanie politických vzťahov

na najvyššej úrovni, ide najmä o podporu ekonomických väzieb medzi dvoma štátmi, čo prináša živnú pôdu pre rozvoj medzinárodnej výmeny, a tým aj zlepšovania celkovej hospodárskej situácie oboch krajín. Dôležitú úlohu zohráva i rozvoj kultúrnych vzťahov, podpora vedy, výskumu, informačných technológií, budovanie spoločných inštitúcií pre rozvoj spoločnosti ako takej a zvyšovanie celkovej životnej úrovne obyvateľstva. V súčasnosti dominantným prostriedkom na dosahovanie uvedeného je verejná diplomacia. Prostredníctvom tejto novej, modernej formy komunikácie v diplomacii je uskutočňované množstvo verejných vystúpení diplomatov, talkshow, diskusií, prednášok na univerzitách, vďaka ktorým je diplomacia bližšie približovaná verejnosti, obyčajným ľuďom a ľahšie realizuje svoje poslanie.

Ďalšie funkcie diplomatickej misie definuje aj *Zákon č. 151/2010 Z.z. o zahraničnej službe SR*. V paragrafe 7, písmená f až h, charakterizuje, okrem vyššie uvedených funkcií misie vyplývajúcich z Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch, funkcie a úlohy vzťahujúce sa na slovenské zastupiteľstvá v zahraničí. Ku kompetenciám a povinnostiam misií, ktorými ich poveruje daný zákon, patrí¹⁷:

- a) príprava a zabezpečenie priebehu oficiálnych návštev a rokovaní predstaviteľov verejnej moci Slovenskej republiky v prijímajúcom štáte;
- b) sledovanie a vyhodnocovanie plnenia medzinárodných zmlúv, ktorými sú Slovenská republika a prijímajúci štát viazané;
- c) zúčastňovanie sa na poskytovaní a koordinácii humanitárnej pomoci tretím krajinám v súvislosti so vznikom krízových situácií spôsobených prírodnými katastrofami, teroristickými útokmi, vojenskými udalosťami a na poskytovaní pomoci pri odstraňovaní ich následkov;
- d) poskytovanie súčinnosti pri presadzovaní hospodárskych záujmov Slovenskej republiky.

Uvedené funkcie a úlohy diplomatickej misie nedefinujú vyčerpávajúco všetky činnosti, ktoré zastupiteľský úrad vykonáva v zahraničí. Charakteristiky sa obmedzujú na tie najdôležitejšie a najtypickejšie aktivity misie.

Na druhej strane sú však diplomatické intervencie a rozsah činností zastupiteľského úradu limitované. Existuje potreba rešpektovania noriem medzinárodného práva a pravidiel prijímajúceho štátu. Členovia diplomatickej misie napríklad nie sú oprávnení vykonávať

¹⁷ *Zákon NR SR č. 151/2010 Z.z. o zahraničnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Paragraf 7, písmená f-h

podnikateľskú činnosť na území prijímajúceho štátu, diplomatická misia nesmie zasahovať do vnútroštátnych záležitostí hostiteľskej krajiny, ani poškodzovať svojim pôsobením jej záujmy.

Prekročenie zaužívaných diplomatických pravidiel a rámca spolupráce medzi dvomi krajinami by mohlo viesť k nežiaducim dôsledkom, počnúc napríklad narušením vzájomných vzťahov, obmedzením diplomatických výsad a imunit, vyhlásením diplomata za personu non grata, prípadne až použitím radikálnejších sankcií ako napr. zákaz vstupu občanov danej krajiny na územie prijímajúceho štátu. K poslednej možnosti vyriešenia nezrovnalostí medzi štátmi však dochádza v medzinárodných vzťahoch len zriedkavo.

1.3 Stále misie pri medzinárodných organizáciách

Diplomatické misie, resp. zastupiteľské orgány, sú diplomatickými orgánmi pre bilaterálne vzťahy. Pre formu multilaterálnej diplomacie v súčasnosti slúžia najmä stále misie pri medzinárodných organizáciách, ako zahraničný orgán krajiny pre medzinárodné styky, ktoré majú permanentné sídlo v mieste pôsobenia danej medzinárodnej organizácie. Ich poslanie je v princípe podobné ako poslanie zastupiteľstva v bilaterálnych vzťahoch, avšak funkcie a úlohy sú modifikované vzhľadom na veľký počet subjektov, s ktorými počas svojho poslania prichádzajú v multilaterálnej diplomacii do kontaktu.

Oblasť zastúpenia štátu pri medzinárodnej organizácii je upravovaná Viedenským dohovorom o zastúpení štátov v stykoch s medzinárodnými organizáciami z roku 1961, ktorý však dodnes nenadobudol platnosť. Niektoré časti upravuje i Viedenský dohovor o diplomatických stykoch. Príkladom môžu byť výsady a imunity primárne sa vzťahujúce na diplomatické misie v pravom slova zmysle a ich vedúcich, ktoré sú približne rovnako poskytované aj orgánom štátu zastupujúcich v zahraničí na multilaterálnej báze. Podrobnejšiu úpravu a rozpracovanie tejto problematiky takisto zabezpečujú dokumenty upravené Chartou OSN- Dohovor o výsadách a imunitách Spojených národov a Dohovor o výsadách a imunitách medzinárodných organizácií pridružených k OSN.

Poverenie vedúceho stálej misie uskutočňuje hlava štátu, predseda vlády, minister zahraničných vecí, resp. iný kompetentný orgán poverovacími listinami, ktoré zašle vedúcemu medzinárodnej organizácie, ktorý písomne prijíma, resp. odmieta prijatie šéfa a celej delegácie pozostávajúcej, podobne ako v prípade zastupiteľského orgánu, z diplomatického, technického, administratívneho a služobného personálu.

Medzi základné funkcie stálej misie pri medzinárodnej organizácii patrí¹⁸:

- a) zastupovanie vysielajúceho štátu ako člena medzinárodnej organizácie,
- b) vedenie rokovaní s danou organizáciou, resp. jej orgánmi,
- c) sledovanie činnosti medzinárodnej organizácie a informovanie svojej vlády o výsledkoch sledovania,
- d) ochrana záujmov štátu vo vzťahu k medzinárodnej organizácii,
- e) spolupráca s ostatnými členskými štátmi na uskutočňovaní cieľov a zásad medzinárodnej organizácie a i.

V súčasnosti má Slovensko zriadených spolu 7 stálych diplomatických misií pri najdôležitejších medzinárodných organizáciách, v ktorých je právoplatným členom. Dve z nich predstavujú stále misie pri Organizácii spojených národov (OSN), jednu delegáciu má zriadenú pri Severoatlantickej aliancii (NATO) a pri Organizácii pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD). Okrem stáleho zastúpenia pri medzinárodných organizáciách vo Viedni, má SR zriadené i jedno zastupiteľstvo pri Rade Európy a osobitne pri Európskej únii (EÚ). Bližšie sa tejto problematike budeme venovať v kapitole 4.2.6.

¹⁸ Novotný, A.: *Slovník medzinárodných vzťahov*. 2004. s. 51

2 Cieľ práce

Neoddeliteľnou súčasťou dnešného svetového vývoja je integrácia, čiže spájanie štátov do väčších celkov, za účelom dosiahnutia vzájomne prospešných cieľov. V týchto súvislostiach je možné vymedziť ciele tejto práce.

Cieľom bakalárskej práce je objasniť vplyv procesov, prebiehajúcich v súčasnom, globalizovanom svete, na výkon zahraničnej, resp. diplomatickej služby krajín po vstupe do Európskej únie. Práca sa vzhľadom na svoj rozsah zaoberá najmä bilaterálnou úrovňou spolupráce krajín na najvyššej úrovni.

Cieľom práce je charakterizovať hlavné zmeny funkcií, úloh a postavenia diplomatických misií v kontexte fenoménu europeizácie, bližšie prístupy jednotlivých krajín k zriadeniu a pretváraniu svojich bilaterálnych zastupiteľstiev, prispôsobujúc sa súčasným trendom. Zámerom je takisto priblížiť vývoj, premeny a súčasný obraz bilaterálnej úrovne diplomatickej služby Slovenskej republiky.

3 Metodika práce

Objektom skúmania tejto práce je problematika z oblasti spoločenských a humanitných vedných disciplín. Táto práca sa zaoberá zahraničnou službou, resp. bilaterálnou úrovňou diplomatickej služby štátov, ktoré sú súčasťou európskych integračných procesov.

Na vypracovanie tejto práce bolo potrebné zhromaždiť pomerne veľké množstvo teoretických poznatkov a príslušnej literatúry z okruhu diplomacie, medzinárodných vzťahov, integrácie, globalizácie, Európskej únie, zahraničnej služby Slovenska a ostatných európskych štátov. V práci boli použité nasledovné zdroje: odborné články, zborníky, výročné a hodnotiace správy zahraničnej služby, takisto množstvo zahraničných zdrojov a portálov ministerstiev zahraničných vecí jednotlivých krajín EÚ.

Jednotlivé metódy boli pri vypracovaní tejto práce využívané a aplikované tak, aby korešpondovali s cieľom práce. V práci bola použitá metóda abstrakcie, ktorá umožnila, aby práca odhliadla od, pre túto problematiku, nepodstatných faktov a informácií, zúžila záber skúmania, a aby bolo možné dosiahnuť zvolený cieľ. Ako príklad možno uviesť skutočnosť, že obsah tejto práce bol venovaný najmä bilaterálnej úrovni diplomatických vzťahov a od ostatných úrovní (multilaterálna, európska) abstrahoval.

Z teoretických metód bola ďalej využitá metóda indukcie a dedukcie, analýzy a syntézy, takisto analógia a konkretizácia, resp. demonštrovanie teoretického tvrdenia na príkladoch. Metódu konkretizácie možno nájsť v podobe máp v závere štvrtej kapitoly, ktoré ilustrujú uvedené charakteristiky diplomatickej služby SR. Neodmysliteľnou súčasťou je komparácia, na základe ktorej sme porovnávali tradičné funkcie diplomatických misií definovaných vo Viedenskom dohovore o diplomatických stykoch a funkcie týchto misií v súčasnosti, ovplyvnených integračnými procesmi. Ďalej je v práci porovnávaná úroveň bilaterálnych diplomatických stykov jednotlivých členských krajín EÚ.

4 Výsledky práce

4.1 Diplomatické misie v kontexte európskej integrácie

Európska integrácia, rozvoj medzinárodného obchodu ako aj globalizačné tendencie, to všetko sú procesy, ktorých vzostup a silnejúci stupeň ich intenzity, zapríčinili zmenu určitých doktrín dovtedajšieho chápania zahraničnej politiky každého štátu a vznik nových fenoménov v klasickej diplomacii. V súčasnosti sa čoraz častejšie stretávame s pojmom europeizácia. Podľa Featherstona sa výraz europeizácia medzi akademikmi rozšíril ako moderné označenie pre pomenovanie zmien v európskej politike a medzinárodných vzťahoch. Ďalej tvrdí, že tak ako globalizácia, aj europeizácia môže slúžiť ako jedno z východísk pre pochopenie dôležitých politických a spoločenských zmien. V podmienkach sociálnych vied sa europeizácia môže týkať histórie, politiky, kultúry, spoločnosti a ekonomiky.¹⁹ Zmeny v európskej politike, resp. v medzinárodných vzťahoch sa premietli do diplomacie a zahraničných politik jednotlivých štátov.

V súčasnosti možno sledovať niekoľko nových fenoménov, ktoré menia rázovitosť diplomacie a vytvárajú priestor pre stále nové otázky a diskusie. Je nesporné, že zmeny zasiahli i diplomatické misie, ich funkcie, úlohy a rozsah ich činností. Časť kompetencií súčasných zastupiteľských úradov sa postupne presúva na nadnárodnú úroveň, časť úloh preberajú jednotlivé stále misie štátov pri EÚ, orgány EÚ, no možno sledovať i vznik nových aparátov EÚ, ktorých úlohou je vytvoriť spoločnú diplomatickú službu a zefektívniť pôsobenie Únie voči tretím krajinám. Na základe uvedeného možno konštatovať, že diplomacia štátov po vstupe do EÚ, funguje v súčasnosti na nasledovných úrovniach:

- Bilaterálna
- Multilaterálna (summitová diplomacia, Výbor stálych zástupcov COREPER, Európska diplomatická služba a pod.)

Vzhľadom na široký záber danej problematiky, sa za účelom naplnenia stanoveného cieľa budeme v tejto práci venovať najmä bilaterálnej úrovni diplomacie a od ostatných úrovní abstrahujeme.

Berúc do úvahy diplomatické misie členských štátov Európskej únie, v poslednom období čoraz častejšie rezonuje otázka opodstatnenosti zastupiteľských úradov, vytvárajúcich podmienky pre efektívnu bilaterálnu spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ.

¹⁹ Featherstone, K.: Introduction: In the name of „Europe“. 2003. In: *The politics of Europeanization*. s. 3

Uvedené podčiarkuje i tvrdenie E. Pajtinku, ktorý argumentuje, že „prirodzeným dôsledkom dynamického napredovania európskeho integračného procesu v ostatných desaťročiach bolo podstatné rozširovanie agendy, ktorá bola riešená za rokovacím stolom v Bruseli. Táto tendencia viedla k nastoleniu otázky opodstatnenosti bilaterálnej diplomacie medzi členskými štátmi EÚ.“²⁰ Takzvané bruselské schôdzky umožňujú najvyšším predstaviteľom štátov prerokovať i niektoré bilaterálne otázky. V tejto súvislosti sa vynárajú pochybnosti o hodnovernosti a opodstatnenosti tradičných funkcií a úloh diplomatických misií v zmysle zastupiteľských úradov členských štátov EÚ, ktoré slúžia ako platforma pre rozvoj bilaterálnych vzťahov medzi jednotlivými štátmi.

Pre zodpovedanie nastolenej otázky, potvrdenie, resp. vyvrátenie tvrdení o nadbytočnosti súčasnej siete veľvyslanectiev v EÚ, sa pokúsime na základe stručnej analýzy tradičných funkcií diplomatickej misie, ktoré boli bližšie charakterizované v prvej kapitole práce podľa Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch. Tradičné funkcie diplomatickej misie konfrontujeme s novými procesmi, skutočnosťami a fenoménmi, ktorým sa naša spoločnosť v súčasnosti prispôsobuje, najmä teda s dôsledkami vyplývajúcimi z procesu europeizácie.²¹

4.2.1 Funkcie diplomatickej misie v kontexte európskej integrácie

Funkcia zastupovať vysielajúci štát v štáte prijímajúcom

Funkciu zastupovania je možné v istom zmysle slova prirovnať k funkcii reprezentácie vysielajúceho štátu v hostiteľskej krajine. Diplomatičtí zástupcovia ako aj diplomatické misie, resp. zastupiteľské úrady, ktoré sú zriaďované Ministerstvom zahraničných vecí, resp. ministerstvom charakteristickým pre túto oblasť v každom štáte, a prostredníctvom ktorých daný štát vykonáva svoje diplomatické činnosti v prijímajúcom štáte, reprezentujú záujmy daného štátu, ale aj štát ako taký, a to prostredníctvom osoby vedúceho daného zastupiteľského úradu i samotnej budovy, kde diplomatická misia sídli.

V diplomacii možno prostredníctvom rôznych verbálnych i neverbálnych signálov vyjadriť dôležité skutočnosti a vyslať signály partnerskej strane, ktorých obsahom sú momentálne nálady, súčasné pomery a úroveň vzťahov k druhej krajine. Výmena šéfa misie z hodnosti veľvyslanca na charge d'affaires, resp. zníženie úrovne diplomatickej

²⁰ Pajtinka, E.: Diplomacia v európskej únii: „europeizácia“ ako faktor premien diplomatických metód. 2006. In: *Politické vedy*. s. 63

²¹ Podobnú analýzu vypracoval E. Pajtinka v práci: Európska integrácia a bilaterálna diplomacia vo vzťahoch medzi krajinami EÚ: Koniec zastupiteľských úradov? 2005. In: *Politické vedy*.

hodnosti vedúceho zastupiteľského úradu je v praxi vyskytujúcim sa javom, ktorý v žiadnom prípade nesmie byť z druhej strany podceňovaný alebo ignorovaný. Týmto gestom dá príslušný štát najavo, že v ich vzájomnom vzťahu existuje určitý konflikt, problém, prípadne existuje iný dôvod, ktorý narušuje vzťahy medzi dvoma partnermi.

Funkcia reprezentácie sa viaže aj k existencii diplomatickej misie. Spravidla sú zastupiteľské úrady sústredované do tých najreprezentatívnejších budov a najznámejších lokalít hlavného mesta. Nie je náhodou, že veľvyslanectvá sú umiestňované do historických budov s kultúrnou a umeleckou hodnotou, na najexponovanejšie a najfrekventovanejšie námestia, vo svojej tesnej blízkosti. „Ako príklad možno uviesť Bratislavu, kde sa na malej ploche historického centra nachádza až dvanásť veľvyslanectiev, pričom všetky sídlia v reprezentatívnych historických budovách“²². Takáto lokalizácia vyjadruje prestíž a najmä skutočnosť, že prijímajúca krajina skutočne prijíma, akceptuje, uznáva a hostí iný štát a vzdáva mu patričnú úctu.

V Bruseli a v iných dôležitých európskych mestách, kde sa konajú rozhodujúce stretnutia na európskej úrovni, sa nevyužíva taká forma reprezentácie ako v prípade bilaterálnych zastupiteľstiev.

Funkcia chrániť záujmy vysielajúceho štátu a jeho príslušníkov v štáte prijímajúcom

Pojem ambasáda, veľvyslanectvo, prípadne zastupiteľský úrad zväčša u laika evokuje predstavu určitého úradu v zahraničí, na ktorý sa môže v prípade potreby obrátiť. Odborná prax sa však nestotožňuje s týmto tvrdením, diplomatická misia má omnoho širšie kompetencie, funkcie a úlohy, ktoré boli vyčerpávajúco definované v predchádzajúcej kapitole. Daný pocit je navodený pravdepodobne skutočnosťou, že súčasťou niektorých veľvyslanectiev sú konzulárne úrady, resp. konzulárne oddelenia, ktorých hlavnou agendou je poskytovanie pomoci svojim občanom v hostiteľskej krajine.

V širšom slova zmysle však možno pod funkciu ochrany záujmov zaradiť aj funkciu konzulárnej pomoci. Ide najmä o pomoc v oblasti víz, migrácie, notársko-matričných služieb, udeľovania občianstva, v prípade nehôd, katastrof, živelných pohrôm a iným nepredvídaných situácií.

Mohlo by sa zdať, že napríklad pasová a imigračná agenda v súvislosti s odstraňovaním hraníc medzi členskými štátmi EÚ a ich bezvízového styku, podporuje argument neopodstatnenia zastupiteľských, resp. konzulárnych úradov. Na druhej strane

²² Pajtinka E.: Európska integrácia a bilaterálna diplomacia vo vzťahoch medzi krajinami EÚ: Koniec zastupiteľských úradov? 2005. In: *Politické vedy*. s. 8

však vysoká mobilita obyvateľov krajín EÚ a sústreďovanie záujmov občanov EÚ mimo svojho domovského štátu alebo vo viacerých štátoch súčasne, zdôrazňuje potrebu týchto úradov v oblasti uzatvárania manželstva, udeľovania občianstva, podávaní správ o narodení a úmrtí, riešenia sporov. V týchto súvislostiach počet potenciálnych žiadateľov konzulárnej pomoci nestále narastá.²³ Orgány EÚ a bruselské stretnutia nemajú stanovený cieľ ani kompetencie pre výkon vyššie uvedených agend, preto i tento argument zdôrazňuje dôležitosť a opodstatnenosť sietí bilaterálnych zastupiteľstiev.

Funkcia viest' rokovania s vládou prijímajúceho štátu

V súvislosti s touto funkciou je čoraz častejšie nastoľovaná otázka, či rokovania na úrovni bruselských stretnutí, ktoré vytvárajú aj priestor pre bilaterálne prerokovanie niektorých otázok, eventuálne problémov dotyčných krajín, nespochybňujú opodstatnenosť bilaterálnych misií. Summity Európskej rady, schôdzky a zasadnutia zástupcov jednotlivých rezortov Rady Európy, sú spravidla náročné po obsahovej stránke, ale i z časového hľadiska. Z toho dôvodu neostáva dostatok času na doriešenie problému dvoch štátov a obyčajne si vyžaduje ďalšie rokovania, spravidla už na bilaterálnej báze. Ani v tomto prípade sa nepreukázalo opodstatnenie tvrdení o ústupe zastupiteľských úradov do úzadia.

Ešte donedávna bolo zvyklosťou, že všetky zahraničné delegácie (veľvyslanci, ministri, dôležití štátnici) boli privítané, vedené a sprevádzané ministerstvom zahraničných vecí. Súčasná prax však už čoraz viac upúšťa od tohto modelu a túto kompetenciu sčasti presúva na úroveň veľvyslanectva toho štátu, z ktorého delegácia pochádza. Ministerstvá zahraničných vecí niektorých štátov už tak netrvajú na výlučnom vedení všetkých zahraničných delegácií.²⁴ Práve diplomatické misie v istom zmysle „hostia“ svojich ministrov a iných predstaviteľov štátu, ktorí sa zúčastňujú dôležitých rokovaní s vládou, resp. inými ministrami hostiteľskej krajiny. Z tohto pohľadu môžeme na obsah jednej z funkcií diplomatickej misie nazerať ako na sprostredkovanie, uľahčenie a umožnenie rokovania medzi prijímajúcou a vysielajúcou krajinou.

²³ Pajtinka E.: Európska integrácia a bilaterálna diplomacia vo vzťahoch medzi krajinami EÚ: Koniec zastupiteľských úradov? 2005. In: *Politické vedy*. s.11

²⁴ Rana, K. S.: *Bilateral Diplomacy*. 2002. s.22

Funkcia zisťovania podmienok a vývoja v prijímajúcom štáte a podávanie správ vysielajúcemu

Veľvyslanec od svojho nástupu do úradu má veľké množstvo pracovných povinností. Neodmysliteľnou súčasťou začiatku pracovného dňa každého veľvyslanca je dômyselné spracovanie všetkých nových dostupných informácií a korešpondencie. Potvrdzujú to i tvrdenia slovenského diplomata Pavla Šepeláka, ktorý pôsobil ako prvý veľvyslanec českej republiky v Luxemburgu. „Pracovný deň veľvyslanca začína ranným nástupom do práce, prvou povinnosťou je spracovanie písomnej a stále rastúcej elektronickej pošty a korešpondencie.“²⁵

Od vedúceho diplomatickej misie sa očakáva, že je vždy informovaný, aby mohol promptne reagovať pri výkone ostatných činností a následne podávať adekvátne informácie svoju vysielajúcemu štátu. Časť personálu zamestnaného na zastupiteľstve má za úlohu každodenne pripravovať „spracované, najdôležitejšie agentúrne reporty, z miestnych, zahraničných a nakoniec regionálnych domácich periodík. Táto verzia musí byť predložená veľvyslancom, vyslancom a ministrom o siedmej hodine, pričom je samozrejmé, že sa jedná o druh komprimovanej informácie, ktorá kompetentným poskytne ľahko a rýchlo prehľad o najnovšom dianí.“²⁶

Sprievodným javom vedecko-technického pokroku a globalizácie v uplynulých desaťročiach je zlepšenie prístupu k väčšiemu množstvu informácií pre každého, rozvoj informačných technológií, informačných systémov a komunikačných kanálov. Zdá sa, že súčasné médiá predstavujú cenný a postačujúci informačný zdroj pre vysokopostavených štátnikov, čo by mohlo navodiť dojem, že „na začiatku 21. storočia, v podmienkach existencie rýchlych dopravných spojení a globálnych informačných sietí, zastupiteľské úrady ako zdroj všeobecných informácií stratili svoj význam.“²⁷

Napriek tomu, hodnota niektorých správ a informácií získaných zo súčasných médií nemusí byť vždy pre diplomata relevantná, autor daných správ môže byť zaujatý, ovplyvnený a nemusí disponovať potrebným citom pre aktuálne politické, ekonomické a sociálne dianie v danej krajine. Uverejnené správy v rôznych médiách nemusia odzrkadľovať skutočnosť, môžu byť prikrášené, selektované a takisto existuje možnosť,

²⁵ Frimmer, Š: *Zemplínčan prvým českým veľvyslancom v Luxembursku!* [cit. 2012-26-02]. Dostupné na internete: <http://korzar.sme.sk/c/4580723/zemplincan-prvym-ceskym-velvyslancom-v-luxembursku.html#ixzz1n9BZM3SL>

²⁶ Brandt, E. et al.: *Auswärtiges Amt. Diplomatie als Beruf*. 2005. s. 35

²⁷ Pajtinka, E.: Európska integrácia a bilaterálna diplomacia vo vzťahoch medzi krajinami EÚ: Koniec zastupiteľských úradov? In: *Politické vedy*. 2005. s.13

že informácie, ktoré by teoreticky mohli byť pre veľvyslanca zaujímavé, v periodikách kvôli nízkemu záujmu zo strany širokej verejnosti jednoducho absentujú. Súčasným médiám častokrát chýba „nadhľad a nestrannosť“ a preto sú nie vždy celkom spoľahlivým zdrojom pre tých, ktorí prijímajú politické rozhodnutia. Preto nemôžu byť ani plnohodnotnou náhradou informačnej funkcie zastupiteľských úradov.²⁸

Diplomati majú v mieste svojho pôsobenia množstvo príležitostí stretávať sa s rôznymi významnými osobnosťami politického i spoločenského života, dôverne poznajú klímu daného prostredia, získavajú cenné osobné kontakty, ktoré im poskytujú prístup informácií z cenných a relevantných zdrojov. To všetko im umožňuje vytvárať kvalifikované, komplexné a hodnoverné spravodajstvo, potrebné pre činnosť svojho úradu a krajinu svojho vyslania.

Funkcia podpory priateľských vzťahov a rozvíjanie hospodárskych, vedeckých a kultúrnych stykov

Funkciu podpory vzájomných priateľských vzťahov a osobných kontaktov v rámci bilaterálnej spolupráce prijímajúcej a vysielajúcej krajiny možno považovať za kľúčovú. Na báze dobrých vzťahov je možné vybudovať efektívne rokovania, plnú dôveru, otvorenosť, vzájomného pochopenia, čo následne smeruje k dosiahnutiu vytýčeného cieľa a k naplneniu obojstrannej spokojnosti. Bruselská centrála však nebude rozvíjať tieto vzťahy tak intenzívne ako je to možné v prípade diplomatických zastupiteľstiev v dvoch krajinách. Preto je táto funkcia doménou bilaterálnych misií a zároveň možno tvrdiť, že vytvára možnosti pre uplatňovanie a naplnenie ostatných, vyššie uvedených funkcií diplomatickej misie.

Ako zo samotnej formulácie funkcie vyplýva, vzťahy možno rozvíjať vo viacerých rovinách. V súčasnosti sa v súvislosti s prítomnosťou procesu globalizácie čoraz viac stretávame s fenoménom ekonomizácie diplomacie, a takisto možno badať väčší dôraz kladený na dôležitosť hospodárskej diplomacie ako jednej z dimenzií klasickej diplomacie.

Podľa E. Pajtinku, medzi základné funkcie hospodárskej diplomacie patria predovšetkým podpora a rozvoj obchodných vzťahov, podpora prílevu a odlevu investícií, ďalej ekonomicko-informačná funkcia, politicko-legislatívna funkcia, nemenej dôležitou funkciou je i asistencia pri poskytovaní rozvojovej pomoci a v neposlednom rade

²⁸ Pajtinka, E.: Diplomacia v európskej únii: „europeizácia“ ako faktor premien diplomatických metód. 2006. In: *Politické vedy*. s. 64

propagácia štátu ako atraktívneho miesta pre ekonomickú činnosť, obchod, investície a pod.²⁹

Len ťažko si možno predstaviť, že by sa Brusel, prípadne akákoľvek medzinárodná organizácia, angažovali „pri podpore rozvoja obchodnej výmeny konkrétneho štátu. To isté platí i v prípade podpory prílevu priamych zahraničných investícií“³⁰ do daného štátu. Uvedené funkcie a úlohy teda výlučne spadajú do pôsobnosti bilaterálnych zastupiteľstiev v jednotlivých krajinách a do kompetencií hospodárskych diplomatov, ktorí na zastupiteľstvách pôsobia. Hlavné nástroje, prostredníctvom ktorých hospodárski diplomati realizujú svoju činnosť, zahŕňajú najmä informačnú a propagačnú podporu, budovanie imidžu a lobing v prospech vlastnej krajiny a jej obchodných záujmov.³¹

Pokiaľ ide o rozvíjanie kultúrnych vzťahov medzi dvoma krajinami, ktoré súhrnne označujeme pojmom kultúrna diplomacia, takisto možno tvrdiť, že iniciátorom výkonu činností v tejto dimenzii diplomacie bude výlučne bilaterálne zastúpenie a jeho kultúrni diplomati, bez angažovanosti Bruselu. Podpora vzájomnej kultúrnej výmeny, zblížovanie kultúr a spoznávanie tých nových sa prejavuje v odstraňovaní xenofóbie, predsudkov a stereotypov, čo následne vedie k presadzovaniu svojich vlastných záujmov a dosahovaniu politických, hospodárskych a iných cieľov. V tejto súvislosti je vhodné poukázať i na úlohu propagácie krajiny ako vhodnej turistickej destinácie, ktorá predstavuje prienik kultúrnej a vyššie uvedenej hospodárskej diplomacie a zároveň zaujíma dôležité postavenie vo vzájomnej spolupráci dvoma národmi. Opäť ani v tomto smere Brusel nijak nezasahuje, nanajvýš pripravuje vhodné prostredie a podmienky pre realizáciu týchto činností.

V súčasnosti na dôležitosti naberá nový fenomén diplomacie, fenomén **verejnej diplomacie**, ktorá tvorí významnú súčasť práce diplomatov. Pojem verejnej diplomacie ako špecifickej súčasti bilaterálnej diplomacie, je podľa E. Pajtinku definovaný ako „komunikácia s občanmi cudzieho štátu s ambíciou ovplyvňovať zahraničnú verejnú mienku, v súlade s cieľmi zahraničnej politiky.“³² J. Bátora vymedzuje uvedený pojem ako určité činnosti, ktoré majú za úlohu „verejne obhajovať konanie vlády domovského štátu spôsobom, ktorý zohľadňuje kultúrne špecifiká národného prostredia.“³³ Bývalý americký

²⁹ Pajtinka, E.: Hospodárska diplomacia a jej úloha v 21. storočí. 2007. In: *Mezinárodní vztahy*. s. 59

³⁰ Csabay, M.: Aká je budúcnosť hospodárskej diplomacie? 2005. In: *Hospodárska diplomacia v 21. storočí*. s. 39

³¹ Csabay, M.: Aká je budúcnosť hospodárskej diplomacie?. 2005. In: *Hospodárska diplomacia v 21. storočí*. s. 39

³² Pajtinka, E.: Verejná diplomacia. In: *Diplomacia členského štátu EÚ v procese európskej integrácie*. 2008. s.186

³³ Bátora, J.: *Towards Intra-European Diplomacy?*. 2005.

diplomat H. Tuch chápe verejnú diplomaciu v užšom slova zmysle ako „proces komunikácie vlády so zahraničnou verejnosťou, ktorého snahou je dosiahnuť porozumenie pre vlastné národné idey a ideály, inštitúcie a kultúru, ako aj národné záujmy a aktuálnu politiku.“³⁴ Verejná diplomacia v podmienkach európskej integrácie predstavuje dôležitý nástroj k postupnému kultúrnemu, hospodárskemu a politickému zblížovaniu členských krajín EÚ a následne k jednoduchšiemu presadzovaniu vlastných národných záujmov. Od diplomatov vykonávajúcich verejnú diplomaciu sa očakáva, že poznajú prostredie danej krajiny, jej kultúrne zvyklosti a osobitosti, politickú klímu, úroveň hospodárskej vyspelosti a ďalšie. Preto nie je žiaduce a ani možné, by bola verejná diplomacia vykonávaná na európskej úrovni a zostáva primárne v kompetencií diplomatov na zastupiteľských úradoch.

4.2.2 Existencia zastupiteľských úradov

Na základe analýzy jednotlivých funkcií a úloh diplomatických zastupiteľstiev v predchádzajúcich kapitolách možno tvrdiť, že sa nielen že nepreukázala nadbytočnosť týchto úradov a vyvrátili sa pochybnosti o opodstatnenosti existencie diplomatických misií v podmienkach európskej integrácie, ale možno tvrdiť, že bol dokázaný pravý opak. **Konštatujeme, že integrácia krajín a ich členstvo v EÚ nevedie k marginalizácii a strate významu činností bilaterálnych misií, ale naopak, tzv. europeizácia vedie k zintenzívneniu a prehĺbeniu bilaterálnej spolupráce, k zlepšeniu vzájomných vzťahov medzi členskými krajinami a vytvára priestor pre vznik nových, multilaterálnych, resp. európskych foriem diplomacie³⁵. Zároveň sú spomínané bruselské schôdzky a rokovania členov za „okrúhlym stolom“ podmienené práve dobrými bilaterálnymi vzťahmi a spoluprácou.** Na summitoch EÚ a iných schôdzkach častokrát nie je priestor na dlhý, kompletný negociačný proces od základov a problém si vyžaduje pochopiť jeho jednotlivé aspekty a vyhodnotiť určité stanoviská ešte predtým, ako sa dostane do agendy rokovania najvyšších predstaviteľov členských štátov. Predrokováním niektorých otázok na bilaterálnej báze v rámci jednotlivých zastupiteľských úradov sa zefektívni a zjednoduší celý proces prijímania dôležitých rozhodnutí na európskej úrovni diplomacie a tým je umožnené promptnejšie reagovať a čeliť súčasným problémom.

³⁴ Tuch, H. et al.: *Communicating with the World: U. S. Public Diplomacy Overseas*. 1990. s. 3

³⁵ Pod multilaterálnymi úrovňami diplomacie v kontexte EÚ rozumieme: rokovania Európskej rady (tzv. summitová diplomacia), predsedníctvo EÚ, činnosť Rady EÚ a jej Výboru stálych zástupcov (COREPER I, COREPER II), Európska diplomatická služba

Podľa Pajtinku, pre efektívne fungovanie európskeho integračného celku, realizáciu jeho jednotlivých politík a uskutočňovanie spoločnej diplomacie smerom navonok, vzniká zvýšená potreba komunikácie medzi jeho členmi, intenzifikácie ich vzájomných vzťahov, čo v konečnom dôsledku umožňujú najmä bilaterálne diplomatické kanály.³⁶

Lisabonská zmluva z roku 2009 priniesla so sebou, okrem iného, inštitucionalizovanú podobu predsedníctva EÚ na základe rotujúceho princípu medzi členskými krajinami v polročných intervaloch. Inak povedané, každých 6 mesiacov predsedá Európskej únii iná krajina, ktorá si vytýči splniť určité ciele a záväzky v tomto jej „funkčnom období“. V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že bilaterálna úroveň diplomacie, resp. jednotlivé **veľvyslanectvá nadobúdajú status komunikátora, koordinátora a sprostredkovateľského článku medzi aktuálne predsedajúcou krajinou a ostatnými členmi európskeho zoskupenia**. Ako dôkaz nám postačuje napríklad dôraz kladený na slovenské veľvyslanectvo v predsedajúcej krajine EÚ a zároveň vyťaženosť zastupiteľstva súčasne predsedajúcej krajiny na Slovensku.

4.2 Prístupy vybraných krajín EÚ k transformácii diplomatických misií

„Štruktúry a procesy bilaterálnej diplomacie medzi členskými štátmi EÚ prechádzajú postupnou a viacvrstvovou metamorfózou.“³⁷ Jednotlivé krajiny EÚ však zaujímajú k tejto problematike nejednotné postoje. Dokazujú to i rôzne reakcie krajín na zmeny a transformácie niektorých aspektov výkonu diplomatickej služby, ktoré vznikli ako následok globalizačných a integračných procesov. Uvedené demonštrujú nasledovné príklady.

4.2.1 Írsko

Niektoré krajiny sú toho názoru, že tradičné funkcie, úlohy a nástroje diplomacie sú i v súčasnosti stále prítomné a opodstatnené a všetky argumenty poukazujúce na nadbytočnosť bilaterálnych zastupiteľstiev sú irelevantné. Ako príklad nám slúži Írsko, ktoré sa nestotožňuje s tvrdením, že europeizácia, ako novodobý fenomén súčasnosti, uberá na popularite bilaterálnych diplomatických misií a naznačuje ich zbytočnosť, ale prikláňa sa k názoru, že uvedené procesy spôsobujú skôr opačný efekt. Vzhľadom na

³⁶ Pajtinka, E.: Slovenská diplomacia a jej dimenzie v 21. storočí. 2007. In: *Zahraničná politika a diplomacia SR v kontexte európskej integrácie*. s. 80

³⁷ Valášek, T. et al.: *Brusselsenie valašiek: Naša zahraničná politika po novom*. 2010. s. 170

potrebu Írska udržiavať so svojimi európskymi partnermi pevné vzťahy s neustálou potrebou ich prehĺbovania, írsky vláda ešte v roku 2005 ozrejmila verejnosti cieľ skompletizovať sieť svojich diplomatických zastupiteľstiev vo všetkých členských krajinách EÚ. Podľa oficiálnych informácií zo stránky Ministerstva zahraničných vecí a obchodu Írska možno potvrdiť, že tento zámer Íri naplnili a v súčasnosti majú v 26 krajinách EÚ svoje zastupiteľské úrady.³⁸

4.2.2 Švédsko

Odlišný postoj zaujalo Švédsko. Svedčí o tom fakt, že napríklad v Londýne bol za posledné obdobie stav pracovníkov pôsobiacich na švédskej ambasáde zredukovaný a to najmä kvôli tomu, že väčšina z pracujúcich bola presunutá do Bruselu, teda na úroveň európskych štruktúr diplomacie.³⁹

Rovnako to podčiarkuje i skutočnosť, že švédsky vláda sa rozhodla, vzhľadom na dostačujúcu prepojenosť a informovanosť v rámci európskej dvadsaťsedmičky, zavrieť niektoré svoje veľvyslanectvá v členských štátoch. Urobila tak napríklad v Dubline, Luxemburgu, Ľubláne, Sofii aj v Bratislave, pričom pre Slovenskú republiku vykonáva Švédsko diplomatické a konzulárne služby zo zastupiteľstva vo Viedni. Tu sa však vytvorili predpoklady, ktoré umožňujú uvažovať aj inak. Zrušené zastupiteľstvá v Európe vytvorili priestor pre otvorenie a rozšírenie švédskej siete rezidentných zastupiteľstiev v krajinách strednej a východnej Ázie.⁴⁰

4.2.3 Francúzsko

Ako už bolo v tejto práci naznačené, jednou z úloh bilaterálnych zastupiteľstiev v súvislosti s rokovaniami na vyššej úrovni v Bruseli, je predrokovanie a predpríprava niektorých záležitostí a problémov na báze bilaterálnych stretnutí. Tie slúžia na zabezpečenie vyššej efektívnosti diplomatických aktivít v rámci celej EÚ. Aby tieto procesy prebiehali ešte jednoduchšie a transparentnejšie, rozhodli sa niektoré štáty pre transformáciu charakteru svojich veľvyslanectiev, čím ich prispôbujú vnútroeurópskym potrebám. Na takúto premenu sa podujalo Francúzsko, ktoré svoje bilaterálne diplomatické misie v rámci európskeho priestoru mení „podľa modelu svojej stálej misie pri EÚ, čo

³⁸ Department of Foreign Affairs and Trade: *Irish Embassies and Consulates Abroad*. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.dfa.ie/home/index.aspx?id=285>>

³⁹ Federica: *In defense of bilateral diplomacy: the Swedish embassy*. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://newdiplomacy2010b.blogspot.com/2010/03/in-defense-of-bilateral-diplomacy.html>>

⁴⁰ Valášek, T. et al.: *Brusselenie valášiek: Naša zahraničná politika po novom*. 2010. s.171

zahŕňa zvyšovanie počtu expertov vysielaných z domácich rezortov.“⁴¹ Podobný prístup ako Francúzsko zaujali napríklad i Holandsko a Belgicko.

4.2.4 Fínsko

Dôvodom úvah o možnom zániku bilaterálnych misií bola i snaha o ekonomizáciu a racionalizáciu diplomatickej činnosti. Ako je verejne známe, zriadenie diplomatickej misie a prevádzka zastupiteľstva vyžaduje nemalé množstvo finančných prostriedkov, no napriek tomu je, v prípade niektorých krajín, nevyhnutnosť ponechaní a zriaďovania nových veľvyslanectiev rázne obhajovaná. Podobným spôsobom uvažuje i Fínsko, ktoré vyzdvihuje potrebu zastupiteľstiev v každom členskom štáte EÚ, no zároveň z hľadiska racionality zastupiteľstiev a efektivity ich pôsobenia, pristúpilo k procesu spájania veľvyslanectiev s inými krajinami v jeho geografickej, historickej a kultúrnej blízkosti. Príkladom je Berlín, kde majú Fínsko spolu s ďalšími štyrmi tzv. „nordickými“ štátmi (Nórsko, Švédsko, Dánsko, Island) svoje zastupiteľstvá zriadené na jednom spoločnom priestranstve, pričom výkon ich činností a jednotlivé operácie sú striktne oddelené.⁴² V tomto prípade ide výlučne len o ekonomické zmysľovanie spoločného zdieľania nákladov na diplomatickú službu medzi určitou skupinkou „podobných“ štátov, ale v žiadnom prípade nejde o zámer rušenia zastupiteľstiev z dôvodu ich nadbytočnosti, resp. o spájanie kompetencií bilaterálnych zastupiteľstiev. Svoj názor na potrebu samostatného zastúpenia určitej krajiny nielen v každom členskom štáte EÚ, ale aj smerom navonok voči tretím krajinám, vyjadrilo Fínsko svojim nesúhlasným postojom voči nemecko-francúzskemu modelu spoločných zastupiteľstiev, ktorý je ilustrovaný nižšie.

4.2.5. Nemecko-francúzsky model

Už od počiatkov európskej integrácie v druhej polovici minulého storočia, vzhľadom na vedúce postavenie Francúzska a Nemecka v Európe za posledné desaťročia, politickú a ekonomickú blízkosť, možno badať užšiu spoluprácu medzi týmito „hnacími motormi“ Európy. Na základe tejto spolupráce Francúzi a Nemci podpísali v roku 1963 tzv. Elysejskú zmluvu, ktorá spečatila ich „priateľstvo“ a zaviazala ich k užšej kooperácii na celospoločenskej úrovni. Na základe tejto zmluvy mala byť užšia spolupráca rozšírená do oblastí hospodárstva, kultúry, médií a zahraničnej politiky. Možno skonštatovať, že

⁴¹ Valášek, T. et al.: *Brusselenie valašiek: Naša zahraničná politika po novom*. 2010. s. 170

⁴² Ministry for Foreign Affairs of Finland: *Diplomatic missions: Finnish missions abroad by country*. [cit. 2012-21-02]. Dostupné na internete: <<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15131&contentlan=2&culture=en-US>>

zámer tejto zmluvy bol naplnený, vznikol napríklad spoločný nemecko-francúzsky televízny kanál, francúzsko-nemecká univerzita, rôzne kultúrne spolky a inštitúcie a v neposlednom rade i spoločné francúzsko-nemecké zastupiteľské úrady.

Prvým spoločným veľvyslanectvom Nemecka a Francúzska bol zastupiteľský úrad v hlavnom meste Kapverd Praia, zriadený v roku 1997. Nasledovali spoločné ambasády v Lilongwe (Malawi), Monrovii (Libéria), Podgorici (Čierna Hora), Santa Cruz (Bolívia) a v Alamate (Kazachstan), kde okrem Francúzska a Nemecka spolupracovala i Veľká Británia.⁴³ Analogicky možno v tejto súvislosti uviesť, že „Nemecko zdieľa spoločnú budovu veľvyslanectva s Veľkou Britániou v Reykjavíku (Island) a v hlavnom meste Ekvádoru, v Quite.“⁴⁴

Nemecko-francúzsky model však nie je jednotného charakteru. Existujú 3 typy zriadenia spoločných zastupiteľských úradov. V prvom prípade ide len základnú spoluprácu, resp. o prenájom určitých priestorov alebo kancelárie svojmu partnerovi v rámci svojho veľvyslanectva. V druhom prípade ide o užšiu spoluprácu, čo znamená, že existuje „jedna agenda, ktorá je spoločne spravovaná jedným oddelením, spoločným pre oba úrady (jedna prepážka pre udeľovanie víz do schengenského priestoru)“⁴⁵ Tretí typ spolupráce sa opiera o spoločné veľvyslanectvo dvoch štátov, ktoré ho majú v spoločnom vlastníctve.

Dôvodov pre zakladanie takýchto typov zastupiteľstiev v zahraničí, resp. v tretích krajinách, existuje hneď niekoľko. V prípade Francúzska a Nemecka je to prejav ich vzájomne silnej spolupráce a integrity, ktorým chcú poukázať na intenzitu a hĺbku ich bilaterálnych vzťahov. V neposlednom rade zohráva významnú rolu racionalizácia siete zastupiteľských úradov, kedy spájanie predstavuje znižovanie nákladov na diplomatickú službu pre vysielajúci štát. Iným dôvodom môže byť i inovatívny zámer Francúzska a Nemecka o vytvorenie spoločných zastupiteľstiev vo väčšej, napríklad celoeurópskej forme. Bilaterálne spájanie by mohlo teoreticky slúžiť ako základný pilier, na ktorý budú nadväzovať i ďalšie krajiny EÚ, čo by napokon mohlo viesť až k vytváraniu spoločných veľvyslanectiev EÚ v tretích krajinách na multilaterálnej úrovni.

Takéto spoločné zastúpenia však čelia množstvu právnych a technických prekážok. Z právneho hľadiska sa i tieto „novodobé prejavy diplomacie“ musia riadiť základnými

⁴³ Bureš, P.: Francouzsko-německá velvyslanectví. Novodobá realita? 2007. In: *Mezinárodní politika*. s. 37

⁴⁴ Helsingin Sanomat: *Germany wants to combine EU embassies, Finnish Foreign Ministry disagrees*. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www2.hs.fi/english/archive/news.asp?id=20001219IE18>>

⁴⁵ Bureš, P.: Francouzsko-německá velvyslanectví. Novodobá realita? 2007. In: *Mezinárodní politika*. s. 37

konvenciami diplomatickej praxe.⁴⁶ Každému zriadeniu diplomatickej misie predchádza najskôr súhlas prijímajúcej krajiny, rovnako je to i v prípade spoločného zastupiteľstva. I keď v praxi sa obavy z neakceptovania spoločného veľvyslanectva prijímajúcou krajinou nepotvrdili, eventuálne by táto skutočnosť mohla predstavovať isté riziko v niektorých štátoch, v ktorých napríklad prevládajú protieurópske, resp. protiintegračné nálady alebo jednoducho nemajú záujem o tento novodobý trend.

Ďalšími prekážkami môžu byť právne poriadky jednotlivých krajín, ktorých ustanovenia upravujúce fungovanie, prevádzku alebo nejakú špecifickú oblasť výkonu diplomatickej služby, nemusia byť navzájom kompatibilné. Uvedené ilustruje napríklad politika zahraničnej služby Nemecka, ktorá ustanovuje, že „vozidlá, ktoré sú v zahraničí využívané ambasádami a konzulárnymi zastupiteľstvami, musia mať pôvod výroby v Nemecku. Také isté pravidlo má aj Francúzsko.“⁴⁷ Spoločné využívanie dopravných prostriedkov, ktoré by inak viedlo k racionalizácii zriadenia misie a výkonu každodenných činností na zastupiteľstve, teda v tomto konkrétnom prípade možné nie je. Mohlo by sa teda zdať, že Francúzi a Nemci narazili na prekážku, čo sa technickej prevádzky ich „spoločného diela“ týka. Z tohto dôvodu, vyvstala potreba o inštitucionálnu podobu vzťahov medzi dvoma partnerskými krajinami, ktoré majú záujem o vytvorenie spoločného zastupiteľstva, a preto vznikla v roku 2006 *Rámcová dohoda o spoločných diplomatických a konzulárnych zastupiteľských úradoch*, ktorá slúži najmä pre vymedzenie základných pravidiel pri zriaďovaní a prevádzke daného úradu. Osobitné podmienky a kompetencie sú upravené v ad hoc zmluvách a dohodách, ktoré medzi sebou uzatvoria zúčastnené štáty. Spravidla ide o vytvorenie spoločných a výlučných zón, v ktorých sa pri prerozdeľovaní kompetencií, úloh a nákladov zohľadňujú právne predpisy týchto krajín, typ zriadenia spoločného úradu, osobitosti prijímajúcej krajiny a pod.

Mohlo by sa zdať, že myšlienka spoločných zastupiteľstiev sa, až na určité výnimky, tešia všeobecnej obľube, a to ako vo vzťahu medzi členmi EÚ, tak aj vo vzťahu medzi EÚ a tretími krajinami, v ktorých sú spoločné úrady alokované. Inou otázkou je však zriaďovanie podobných misií v rámci EÚ. Nemecký diplomat K. T. Paschke si kladie otázku: „skutočne i naďalej potrebujeme všetky veľké nemecké zastupiteľské úrady v metropolách ako Paríž, Viedeň, Rím, Madrid atď., vzhľadom na to, že sa ministri

⁴⁶ Pod základnými konvenciami diplomatickej praxe rozumieme: Viedenský dohovor o diplomatických stykoch, Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch, Dohovor o zastúpení štátov v ich stykoch s medzinárodnými organizáciami a i.

⁴⁷ Helsingin Sanomat: *Germany wants to combine EU embassies, Finnish Foreign Ministry disagrees*. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www2.hs.fi/english/archive/news.asp?id=20001219IE18>>

zahraničných vecí týchto krajín pravidelne, každý mesiac stretávajú v Bruseli?⁴⁸ Na základe vyššie získaných dôkazov o opodstatnenosti zastupiteľstiev v rámci EÚ a zaznamenávania opačného trendu, trendu podpory a potreby zriaďovania misií v členských krajinách, by odpoveď na položenú otázku znela záporne. Potvrďuje to i tvrdenie P. Bureša, ktorý vo svojej analýze argumentuje, že „podobné programy [spoločné zastupiteľstvá] možno aplikovať len v mimoeurópskych štátoch, kde sa záujmy a potreby Francúzska a Nemecka stretávajú. V Európe sú však zahraničnopolitické záujmy Nemecka a Francúzska natoľko rozdielne, že zriaďovanie spoločných zastupiteľských úradov je nevhodné.“⁴⁹

V súvislosti s problematikou nemecko-francúzskej koncepcie výkonu diplomatického zastúpenia v tretích krajinách sa vytvára priestor pre úvahy, či by uvedený model mohol slúžiť ako vzor pre Českú a Slovenskú republiku v oblasti zahraničnej politiky. Tieto dve krajiny majú spoločné historické, kultúrne a jazykové korene, dalo by sa teda tvrdiť, že mentalita, záujmy a ciele oboch národov sú v tomto smere rovnaké, čo vytvára pozitívne predpoklady na zriadenie podobných spoločných misií podľa nemecko-francúzskej predlohy.

4.2.6 Bilaterálna úroveň diplomacie SR

Charakter zahraničnej politiky SR pred vstupom do EÚ

Slovenská zahraničná politika prešla zložitým vývojom od roku 1989, resp. od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993, kedy sa musela ako nový element na mape Európy usilovať o uznanie zo strany medzinárodného spoločenstva. Znakom uznania štátu *de iure* je nadviazanie diplomatických vzťahov a od tohto momentu je nový subjekt považovaný za rovnocenného partnera. Za podmienky splnenia určitých podmienok je nový subjekt prizvaný do štruktúr medzinárodných organizácií, postupne sa začleňuje do procesov medzinárodného obchodu a spolupracuje s ostatnými subjektmi v oblasti ekonomickej, politickej, kultúrnej a inej oblasti.

Nadväzovanie diplomatických stykov SR prebiehalo pomerne hladko. Nové výzvy a priority SR v tejto oblasti boli v neskoršom období deväťdesiatych rokov veľkou mierou determinované záujmami SR začleniť sa do existujúcich európskych a transatlantických štruktúr. Z hľadiska svojich ekonomických, politických a bezpečnostných záujmov si

⁴⁸ Paschke, K. T.: The Impact of EU Membership on the Diplomacy of one of its Fouding Member States. 2008. In: *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie*. s. 19

⁴⁹ Bureš, P.: Francouzsko-německá velvyslanectví. Novodobá realita? 2007 In: *Mezinárodní politika*. s. 39

stanovilo Slovensko priority v oblasti zahraničnej politiky smerované k naplneniu vyššie uvedeného cieľa.

Ústredným orgánom štátnej správy, ktorý je zodpovedný za výkon, reguláciu, manažment a dohľad nad zahraničnou politikou je Ministerstvo zahraničných vecí SR. Ministerstvo zriaďuje a spravuje veľvyslanectvá, konzuláty, rôzne spolky Slovenska po celom svete a je zodpovedné za vzťahy s inými štátmi a medzinárodnými organizáciami.

Charakter zahraničnej politiky SR po vstupe do EÚ

Štruktúra zastupiteľskej siete sa po vstupe SR do EÚ dramaticky zmenila. Preukázala sa opodstatnenosť bilaterálnych vzťahov, ktoré vytvárajú potrebnú platformu pre rozvoj diplomacie na vyššej, multilaterálnej úrovni. Podľa E. Pajtinku „relevantnosť bilaterálnej diplomacie v Európskej únii je zrejmá aj zo skutočnosti, že členské krajiny EÚ budujú svoju sieť zastupiteľských úradov tak, aby mali diplomatické zastúpenie v každom členskom štáte Európskej únie“⁵⁰ Preto základným stanoveným cieľom našej zahraničnej politiky po roku 2004 bolo, v kontexte bilaterálnych vzťahov, rozšíriť sieť zastupiteľstiev do všetkých členských štátov európskeho integračného zoskupenia a zároveň zvýšiť personálne stavy na už existujúcich zastupiteľských úradoch. Zároveň, vzhľadom na dôraz kladený na budovanie užších vzťahov s európskymi krajinami, bola uskutočnená racionalizácia našich zastupiteľstiev v ostatných častiach sveta, čo sa prejavilo v redukcii zastupiteľstiev v Afrike, Ázii a Latinskej Amerike. Dokazuje to najmä fakt, že v priebehu deväťdesiatich rokov boli zatvorené zastupiteľské úrady v Caracase, Lime, Managui, San José, Harare, Abu Dhabí, Alžíri a Hanoji, no zároveň sa otvorili zastupiteľstvá v Lubľane, Dubline, Rige a Záhrebe.⁵¹

Zároveň je potrebné zdôrazniť, že „budovanie siete zastupiteľských úradov v zahraničí bolo, a aj naďalej bude, ovplyvňované dvoma faktormi– už spomenutými prioritami Slovenskej republiky a zároveň finančnými možnosťami“⁵² Preto v roku 2005 došlo k racionalizácii diplomatickej činnosti aj v rámci diplomatických misíí v členských štátoch EÚ, kedy boli personálne kapacity znížené, čím sa vlastne anuloval krok uskutočnený o rok skôr. Prešlo sa k trendu vytvárania menších zastupiteľstiev s malým

⁵⁰ Pajtinka, E.: Slovenská diplomacia a jej dimenzie 21.storočí. 2007. In: *Zahraničná politika a diplomacia Slovenskej republiky v kontexte európskej integrácie*. s. 80

⁵¹ Grác, R., Slavík, V.: Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte Zahraničnej politiky SR. 2010. In: *Geografický časopis/Geographical Journal: časopis Geografického ústavu SAV*. s. 241

⁵² Grác, R., Slavík, V.: Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte Zahraničnej politiky SR. 2010. In: *Geografický časopis/Geographical Journal: časopis Geografického ústavu SAV*. s. 241

počtom pracovníkov, pričom zámer vytvorenia kompletnej siete veľvyslanectiev v každej krajine EÚ zostal zachovaný. Táto koncepcia je zaužívaná dodnes. Existuje veľké množstvo zastupiteľstiev so zastúpením jedného, resp. dvoch diplomatov.

Priestorové aspekty siete zastupiteľských úradov SR v zahraničí

Podľa najnovších dostupných údajov pôsobí v zahraničí spolu 59 slovenských zastupiteľstiev. V Európe je akreditovaných najviac zastupiteľstiev (32), čo len potvrdzuje prioritu SR, v kontexte jej zahraničnej politiky, rozvíjať a prehĺbovať dlhodobé bilaterálne vzťahy s vyspelými európskymi partnermi. V Ázii sa nachádza spolu 15 veľvyslanectiev, v Amerike 6, v Afrike 5 a pre Austráliu a Oceániu má SR akreditované 1 zastupiteľstvo.⁵³

V týchto súvislostiach je potrebné podotknúť, že v krajinách, kde nie je prítomné zastupiteľstvo, „existuje priakreditácia k určitému zastupiteľskému úradu a teritoriálna pôsobnosť daného úradu tak nie je obmedzená len na územie jedného štátu.“⁵⁴ Znamená to, že Slovensko môže mať v jednej krajine, resp. v jednom meste zastupiteľstvo s teritoriálnou pôsobnosťou pre viac ako jeden štát. V tomto ponímaní je SR zastúpená v približne 170 krajinách po celom svete.

Príkladmi takejto priakreditácie sú veľvyslanectvo v Moskve, pod ktorého pôsobnosť spadá okrem územia Ruska aj územie Arménska a Azerbajdžanu, veľvyslanectvo v Sýrii, ktoré zahŕňa i územie Jordánska a Libanonu, ďalej veľvyslanectvo v Bangkoku s pôsobnosťou pre Thajsko, Kambodžu, Laos a Mjanmarsko. Pod veľvyslanectvo v Abuji (Nigéria) spadá územie ďalších dvadsiatich krajín subsaharskej a rovníkovej Afriky, slovenské veľvyslanectvo v Mexiku poskytuje teritoriálnu pôsobnosť pre väčšinu krajín strednej Ameriky a ďalšie. Atypickým prípadom je zastupovanie štátov v rámci priakreditácie, pričom ide o štáty z viac než jedného kontinentu. Ide napríklad o zastupiteľský úrad v Paríži a Madride, ktoré okrem svojho územia zastupujú aj teritórium afrických štátov- Alžírsku, (v prípade Francúzska) a Maroka (v prípade Španielska).

Pre úplnosť je potrebné naznačiť aj ďalšie formy zastúpenia SR v zahraničí. Slovensko disponuje aj pomerne rozsiahlou sieťou konzulárnych úradov. Konzuláty slúžia, podobne ako veľvyslanectvá, na zabezpečenie podmienok pre rozvoj politických,

⁵³ Ministerstvo zahraničných vecí SR: *Slovenské zastupiteľstvá: Všetky zastupiteľstvá*. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-vsetky_zastupitelstva>

⁵⁴ Grác, R., Slavík, V.: Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte Zahraničnej politiky SR. 2010. In: *Geografický časopis/Geographical Journal: časopis Geografického ústavu SAV*. s. 244

kultúrnych, hospodárskych vzťahov, zabezpečujú právnu ochranu štátu a ochranu svojich občanov v zahraničí. Na rozdiel od veľvyslanectva, konzulát nevykonáva diplomatickú službu v pravom slova zmysle, poskytuje služby a pomoc občanom, uskutočňovaním notárskych, súdnych, matričných a ďalších činností. Konzuláty sú rozmiestnené po celom svete. Nachádzajú sa v Číne, Rusku, na Ukrajine, v Turecku a v podobe dvoch generálnych konzulátov má SR zastúpenie v USA, v New Yorku. V Európe sa nachádzajú tieto konzuláty v troch štátoch- Maďarsku, Nemecku a Poľsku.⁵⁵ Honorárne konzuláty predstavujú o niečo špecifickejšiu formu zastúpenia vzhľadom na skutočnosť, že vedúci daného konzulátu, honorárny konzul, je občanom prijímajúceho štátu. Tieto funkcie sú považované za čestné a vykonávajú ich zväčša známe osobnosti spoločenského života, ktoré sú všeobecne považované za autoritu. V súčasnosti disponuje SR takmer 150 honorárnymi konzulátmi, pričom takmer viac ako polovica je lokalizovaná v Európe.

Slovenské inštitúty, ako ďalšia forma zastúpenia SR v zahraničí, sú lokalizované len v Európe a budú bližšie charakterizované v nasledujúcej časti.

Priestorové aspekty siete zastupiteľských úradov SR v EÚ

SR, ako aj ostatné štáty sveta, zriaďujú svoje veľvyslanectvá s pôsobnosťou pre viacero krajín najmä z finančných dôvodov, z dôvodu racionalizácie a ekonomizácie svojej siete zastupiteľských úradov, čo im následne dovoľuje dosahovať svoje primárne ciele v oblasti zahraničnej politiky a koncentrovať svoje zastupiteľstvá do oblastí ich hlavných záujmov. Dokazuje to aj fakt, že väčšina takýchto „viacnásobných“ zastupiteľstiev sa nachádza mimo Európy, resp. Európskej únie. To len potvrdzuje fakt, že Slovensko, ako výrazne proexportne orientovaná krajina, závislá od zahraničného dopytu a zahraničných investícií, má snahu zriaďovať zastupiteľstvá v každej členskej krajine a smeruje svoje záujmy prioritne do krajín európskeho spoločenstva, s ktorými môže rozvíjať svoje hospodárske, politické a kultúrne vzťahy.

Čo sa týka priakreditácie našej krajiny v kontexte siete zastupiteľských úradov štátov EÚ, teritoriálnu pôsobnosť veľvyslanectva pre viac ako jeden štát vykonáva Veľvyslanectvo SR v Rige, ktoré zahŕňa činnosť pre všetky tri pobaltské krajiny (Litvu, Lotyšsko, Estónsko a veľvyslanectvu v Bruseli podlieha územie Luxemburska. V ostatných metropolách krajín EÚ má Slovensko svoj samostatný zastupiteľský úrad.

⁵⁵ Ministerstvo zahraničných vecí SR: Slovenské zastupiteľstvá: Generálne konzuláty. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-generalne_konzulaty>

Slovenské inštitúty sú ďalšími špecifickými úradmi v zahraničí, riadené Ministerstvom zahraničných vecí, ktoré zabezpečujú kultúrnu prezentáciu Slovenska a prehlbovanie kultúrnych stykov medzi partnerskými krajinami. Ich úlohou je vykonávať dokumentačnú a propagačnú činnosť, čím informujú okolitých obchodných partnerov a ďalších potenciálnych záujemcov o možnostiach podnikania, investovania a turistického využitia v rámci SR. Vzhľadom na to, že SR koncentruje medzinárodno-obchodnú výmenu tovarov, služieb a kapitálu primárne do krajín EÚ, okrem hospodárskych a politických vzťahov, je žiaduce rozvíjať kooperáciu aj po kultúrnej línii. Na základe dostatku informácií, znalosti daného prostredia, pochopenia zákonitostí spoločenského života, je omnoho jednoduchšie rozvíjať ekonomické, politické vzťahy a napredovať k vyšším formám integrácie. Dokazuje to i fakt, že slovenské inštitúty sú zriadené výlučne zatiaľ len v Európe a v krajinách, ktoré sú najväčšími obchodnými partnermi Slovenska. Inštitúty sú zriadené v ôsmich európskych metropolách- v Prahe, Budapešti, Paríži, Berlíne, Viedni, Moskve, Ríme a Varšave.⁵⁶

V súvislosti s procesmi globalizácie, integrácie a tým spojeným vznikom rôznych medzinárodných organizácií, sa vyvinuli i novodobé formy zastúpenia krajín v zahraničí. Toto zastúpenie však nie je zriadené na báze bilaterálnej, ale vzhľadom na čoraz väčšiu potrebu spoločného konsenzu a spoločného vyriešenia problémov, vznikla potreba spolupráce na multilaterálnej úrovni. Slovensko má zriadených 7 stálych misií pri rôznych medzinárodných organizáciách. Jedná sa o Stálu delegáciu NATO a Stále zastúpenie SR pri EÚ v Bruseli, Stálu misiu SR pri OECD v Paríži, pričom vo Francúzsku sa nachádza ešte jedno stále zastúpenie a to Stála misia SR pri Rade Európy v Strasburgu. Vo Viedni má SR Stálu misiu SR pri medzinárodných organizáciách, v Ženeve Stálu misiu SR pri OSN a jedno zastúpenie má Slovensko lokalizované mimo Európu- Stálu misiu SR pri OSN New York.⁵⁷

⁵⁶ Ministerstvo zahraničných vecí SR: *Slovenské zastupiteľstvá: Slovenské inštitúty*. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-slovenske_instituty>

⁵⁷ Ministerstvo zahraničných vecí SR: *Slovenské zastupiteľstvá: Stále misie*. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-stale_misie>

Lokalizáciu jednotlivých slovenských zastupiteľstiev vo svete graficky znázorňuje i nasledujúca mapa (obr.č.1).

Obr.č.1: Sieť zastupiteľstiev SR v zahraničí v roku 2009 (zdroj: Grác R., Slavík V.: Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte zahraničnej politiky SR, s. 249)

Priestorové aspekty siete zastupiteľských úradov akreditovaných pre SR

V roku 2009 bol počet akreditovaných veľvyslanectiev pre Slovensko 138. Pre Slovensko je charakteristické, že len pomerne malý počet veľvyslanectiev akreditovaných pre SR je lokalizovaných na jej vlastnom území. Iba 45 zastupiteľstiev je umiestnených na území nášho hlavného mesta.

Významnou európskou diplomatickou metropolou je Viedeň, v ktorej má sídlo 56 zastupiteľských úradov akreditovaných pre Slovensko. Na tomto mieste vyvstáva otázka, ako je možné, že na území jedného cudzieho štátu sa nachádza viac zastupiteľstiev pre SR ako na jej vlastnom území. Viedeň je, okrem iného, sídlom niekoľkých medzinárodných organizácií a zaraďuje sa, vďaka svojej dlhšej histórii a niekoľkoročnej neutralite, k najväčším politickým, ekonomickým a diplomatickým svetovým centrá. Táto skutočnosť môže niektoré krajiny výrazne ovplyvniť pri voľbe miesta lokalizácie svojho veľvyslanectva. Zároveň, vzdialenosť nášho hlavného mesta od tejto metropoly je naozaj veľmi malá, preto nie sú tejto spolupráci kladené žiadne prekážky.

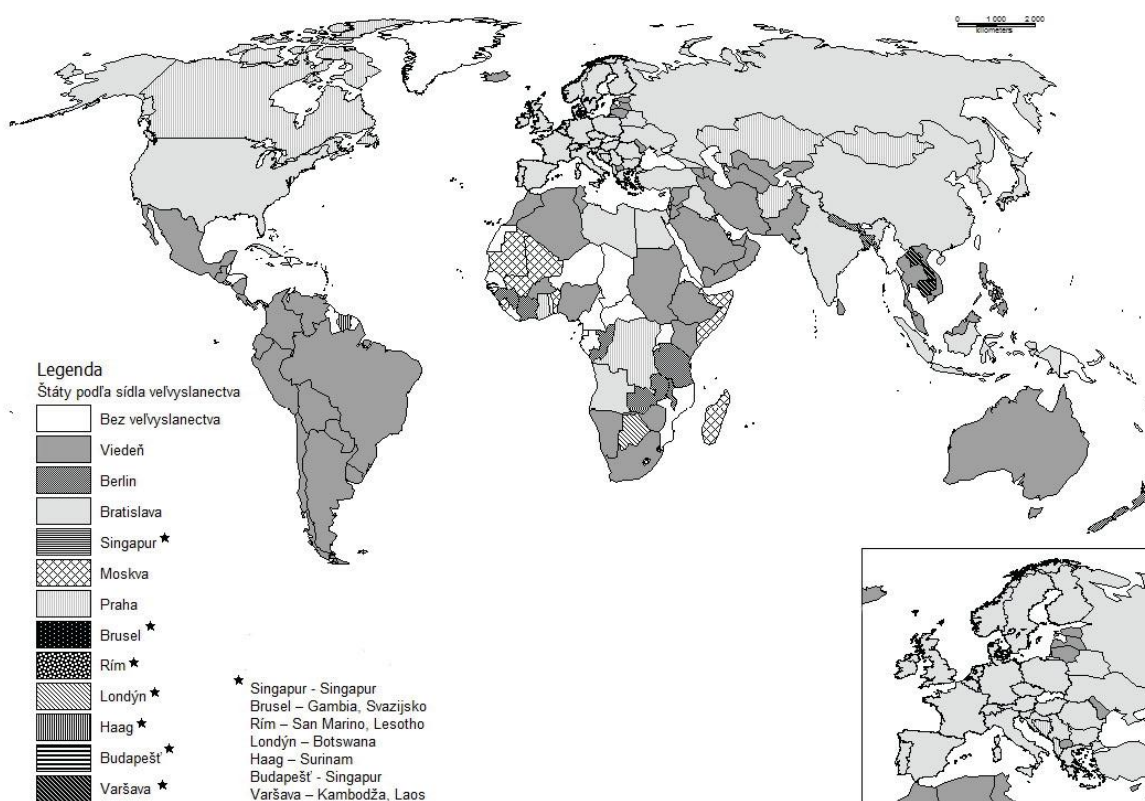
Ostatné zastupiteľstvá s akreditáciou pre SR sa nachádzajú, s výnimkou jedného, v Európe. Sídlo majú v Berlíne (13), Prahe (9), Moskve (6), Bruseli (2), v Ríme (2), Varšave (2), Londýne (1), Haagu (1), Budapešti (1) a Singapure (1).

Z hľadiska teritoriálneho rozloženia zastupovaných krajín je pre SR akreditovaných 43 európskych, 39 ázijských, 35 afrických, 20 amerických štátov a 2 krajiny Austrálie.

Priakreditácia niektorých štátov, resp. spoločné budovy zastupiteľstiev viacerých štátov je charakteristická aj pre sieť zastupiteľstiev akreditovaných pre SR v Bratislave. Príkladom toho sú štáty Holandska a Belgicka, ktorých zastupiteľstvo sa nachádza v jednej budove a podobne je to i v prípade škandinávskych krajín Fínska, Švédska a Nórska.

V prípade konzulárnych úradov, je všetkých 38 zastupiteľstiev lokalizovaných na území SR.⁵⁸

Na obr. č.2 je mapa znázorňujúca lokality, resp. krajiny, ktoré majú diplomatické zastúpenie pre našu krajinu a zároveň sídlo daného zastupiteľského úradu.

Obr.č.2: Teritória v pôsobnosti zastupiteľských úradov akreditovaných pre SR (zdroj: Grác R., Slavík V.: Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte zahraničnej politiky SR, s. 253)

⁵⁸ Grác, R., Slavík, V.: Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte Zahraničnej politiky SR. 2010. In: *Geografický časopis/Geographical Journal: časopis Geografického ústavu SAV*. s. 251

Záver

Integračné a globalizačné procesy majú zásadný vplyv na charakter diplomacie. Okrem rozvíjania a kladenia väčšieho dôrazu na ekonomickú a kultúrnu dimenziu diplomacie, sa určitým spôsobom menia i tradičné nástroje, ktoré slúžia na dosahovanie záujmov v rámci zahraničnej politiky každého štátu. Pretváranie charakteru diplomatických zastupiteľstiev jednotlivých štátov je nezvratným procesom, ktorý v súčasnosti prebieha.

Táto práca sa detailnejšie zaoberala diplomatickými misiami, ich funkciami, úlohami a postavením v súčasnosti. V úvodnej kapitole bol priblížený manažment diplomatických vzťahov, boli definované základné pojmy týkajúce sa diplomatickej misie a takisto boli analyzované funkcie misie, vychádzajúc z Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch z roku 1961. Následne boli tieto funkcie podrobené bližšej analýze, pri ktorej sa zohľadňovali integračné procesy ovplyvňujúce charakter diplomatickej služby. V týchto súvislostiach práca dospela k záveru, že napriek tomu, že integračné procesy prispeli k zmene štruktúry jednotlivých zastupiteľstiev a významne ovplyvnili prax bilaterálnej spolupráce členských štátov EÚ, si aj naďalej zachovávajú svoje tradičné funkcie. Napriek tomu, že čoraz častejšie vznikajú diskusie o neopodstatnenosti bilaterálnych zastupiteľstiev, s argumentáciou poukazujúcou na prerokovanie všetkých potrebných agend na úrovni bruselských stretnutí za tzv. okrúhlym stolom, táto práca nepreukázala pravdivosť tvrdení o nadbytočnosti súčasných zastupiteľských úradov.

Možno konštatovať, že funkcie diplomatickej misie sú naďalej opodstatnené, niektoré z nich sa dokonca posilnili a takisto možno sledovať i vznik ďalších, dôležitých funkcií ako napríklad rastúci význam verejnej diplomacie, konzulárnych činností, podpory vzťahov v oblasti hospodárskej diplomacie, prejavujúcich sa v rozvoji vzájomného obchodu, prílevu zahraničných investícií a pod. Na základe uvedeného je možné vyvodiť záver, že bilaterálne zastupiteľstvá nie len že nestrácajú na význame, ich existencia naberá v kontexte integračných procesov na dôležitosť. Dvojstranná spolupráca v rámci diplomatických misií sa členstvom krajín v európskom zoskupení zintenzívňuje a prehĺbuje, a následne vytvára akúsi platformu pre vznik vyšších foriem diplomacie (summity, bruselské schôdzky najvyšších predstaviteľov, stále misie, spoločná európska diplomacia a i.).

Dopady spôsobené integračnými procesmi a tzv. europeizáciou sa prejavujú najmä na zmene štruktúry niektorých sietí zastupiteľských úradov v jednotlivých krajinách EÚ, ktoré sa transformáciou svojich veľvyslanectiev pokúšajú adaptovať na novodobé trendy globalizovaného sveta. Ich prístupy sa však rôznia. Príkladom môže byť Írsko, ktoré sa zaviazalo skompletizovať sieť svojich veľvyslanectiev v každej členskej krajine. Fínsko sa rozhodlo pre podobný postup, avšak zohľadňujúc racionalizáciu diplomatickej činnosti, využíva princíp priakreditácie a spájania zastupiteľstiev s inými, príbuznými krajinami. Odlišný postoj zaujalo Francúzsko, ktoré sa snaží transformovať svoje bilaterálne zastupiteľstvá podľa vzoru svojich stálych misií pri európskom zoskupení. Švédsko reaguje na súčasné trendy znižovaním pracovníkov na svojich veľvyslanectvách a takisto uzatváraním niektorých zastupiteľstiev v Európe a otváraním nových na ázijskom kontinente. Novodobým modelom diplomatickej spolupráce smerom navonok od Európy, prezentovaným dvojkom Francúzsko- Nemecko, sa vyvinula snaha o vytvorenie spoločných francúzsko-nemeckých, prípadne i britských zastupiteľstiev v tretích krajinách.

I Slovenská republika za posledné obdobie zaznamenala určité zmeny v zahraničnej politike. Medzníkmi najmarkantnejších obmien výkonu diplomatických činností bol jej samostatný vznik a následné začleňovanie sa do európskych a transatlantických štruktúr. Od deväťdesiatych rokov minulého storočia sa Slovensko snaží adaptovať na svoje postavenie v rámci európskeho spoločenstva, skompletizovalo sieť svojich zastupiteľstiev a takisto, ako plnohodnotný člen EÚ, participuje i na ostatných formách diplomacie na európskej úrovni. SR za posledné roky vytvorilo pomerne rozsiahlu a stabilnú sieť veľvyslanectiev, konzulátov, stálych misií, slovenských inštitútov po celej Európe, i po celom svete, pričom i SR, v rámci svojich zastupiteľstiev v jednotlivých regiónoch, využíva možnosť priakreditácie. Sieť zastupiteľstiev akreditovaných pre SR je takisto pomerne rozsiahla. Väčšina štátov sveta má svoje zastúpenie pre Slovensko, tu je však na mieste podotknúť, že väčšina týchto veľvyslanectiev sídli mimo nášho hlavného mesta. Takmer polovica zastupiteľstiev akreditovaných pre SR má svoje sídlo vo Viedni.

Možno tvrdiť, že práca zhrnula súčasné poznatky z problematiky bilaterálnej spolupráce a činnosti diplomatických misií, ovplyvnených európskou integráciou, zodpovedala sporné otázky z tejto oblasti, a zároveň poukázala na nové aspekty, čo sa premeny diplomatických misií, ich úloh, funkcií a ich postavenia v rámci integračných procesov týka.

Zoznam použitej literatúry

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ÚDAJOV

BALÁŽ, Peter. 2005. Globalizácia- novým rozmerom hospodárskej diplomacie. In: *Hospodárska diplomacia v 21.storočí: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie poriadanej pri príležitosti 70.narodenín prof. Ľudovíta Tótha, CSc.* Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 29-33. ISBN 80-225-2087-X

BÁTORA, Ján. 2003. *Does the European Union Transform the Institution of Diplomacy?* The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 2003. ISBN 1569-2981.

BÁTORA, Juraj. 2005. *Towards Intra-European Diplomacy?* Kobenhavn: YES Danmark, 2005.

BERRIDGE, G. R. 2000. *Teória a prax diplomacie.* Banská Bystrica: FPVaMV UMB, 2000. 216 s. ISBN 80-8055-357-2

BRANDT, Enrico – BUCK, Christian. 2005. *Auswärtiges Amt. Diplomatie als Beruf.* Vydanie piate. Wiesbaden: Kindle Edition, 2005. 411 s. ISBN 3531147234

BUREŠ, Pavel. 2007. *Francouzsko-německá velvyslanectví. Novodobá realita?.* In: *Mezinárodní politika.* ISSN 0543-7962, 2007, ročník 31, č.11, s. 37-39

BYSTRICKÝ, Ľubor. 2000 *Základy diplomacie.* Vydanie prvé. Bratislava: DILEMA, 2000. 158 s. ISBN 80-968029-9-2

CSABAY, Marek. 2005. Aká je budúcnosť hospodárskej diplomacie?. In: *Hospodárska diplomacia v 21.storočí: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie poriadanej pri príležitosti 70.narodenín prof. Ľudovíta Tótha, CSc.* Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 37-41. ISBN 80-225-2087-X

DŔMŔK, Ján. 2007. *Diplomat na štyroch kontinentoch.* Bratislava: IKAR, 2007. 200 s. ISBN 978-80-551-1569-6

FEATHERSTONE, Kevin et al. 2003. *The politics of Europeanization.* Oxford: Oxford University Press, 2003. 366 s. ISBN 9780199252091

FEATHERSTONE, Kevin. 2003. Introduction: in the name of "Europe". In: *The politics of Europeanisation.* Oxford: Oxford University Press, 2003. s. 3-26. ISBN 01-992-5208-4

GRÁC, Róbert; SLAVÍK, Vladimír. 2010. Priestorové aspekty formovania siete zastupiteľských úradov v kontexte Zahraničnej politiky SR. In: *Geografický časopis/Geographical Journal: časopis Geografického ústavu SAV.* ISSN 0016-7193, ročník 62, č.3., s. 241-258

KRÁLIK, Juraj. 2003. *Letokruhy diplomacie.* Bratislava: IURA EDITION, 2003. 522 s. ISBN 80-89047-51-3

KRÁLIK, Juraj. 2006. *Kariérny diplomat*. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 473 s. ISBN 80-8078-095-1

KURUCZ, Milan. 2006. Európska integrácia a slovenská diplomacia. In: *Medzinárodné vzťahy: Vedecký časopis pre medzinárodné, politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. ISSN 1336-1562, 2006, ročník 4, č.1, s.80-83

LIPKOVÁ, Ľudmila et al. 2011. *Európska únia*. Vydanie prvé. Bratislava: SPRINT, 2011. 446 s. ISBN 978-80-89393-33-6

MATTOŠ, Boris. 2010. *Diplomatický protokol Slovenskej republiky (vybrané aspekty)*. Vydanie prvé. Bratislava: EKONÓM, 2010. 117 s. ISBN 978-80-225-3145-0

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR. 2007. *Správa o stave siete zastupiteľských úradov SR v zahraničí v r. 2007 a východiská pre jej ďalší rozvoj: priebežná správa*. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí SR, 2007. 16 s.

MRÁZ, Stanislav. 2009. *Diplomatické a konzulárne právo*. Vydanie prvé. Bratislava: EKONÓM, 2009. 230 s. ISBN 978-80-225-2688-3

NOVOTNÝ, Adolf. 2004. *Slovník medzinárodných vzťahov*. Vydanie prvé. Bratislava: MagnetPress, 2004. 336 s. ISBN 80-89169-01-5

PAJTINKA, Erik. 2005. Európska integrácia a bilaterálna diplomacia vo vzťahoch medzi krajinami EÚ: Koniec zastupiteľských úradov?. In: *Politické vedy*. ISSN 1335-2741, 2005, ročník 8, č. 4, s. 5-18

PAJTINKA, Erik. 2006. Diplomacia v európskej únii: „europeizácia“ ako faktor premien diplomatických metód. In: *Politické vedy*. ISSN 1335-2741, 2006, ročník 9, č. 3, s. 61-74

PAJTINKA, Erik. 2007. Hospodárska diplomacia a jej úloha v 21.storočí. In: *Mezinárodní vztahy*. ISSN 0323-1844, 2007, ročník 42, č. 4, s. 52-72

PAJTINKA, Erik. 2007. Slovenská diplomacia a jej dimenzie v 21. storočí. In: *Zahraničná politika a diplomacia Slovenskej republiky v kontexte európskej integrácie. Zborník z vedeckej konferencie*. Bratislava: EKONÓM, 2007. s. 77-84. ISBN 978-80-225-2467-4

PAJTINKA, Erik. 2008. Verejná diplomacia. In: *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: EKONÓM, 2008. s. 185-200. ISBN 978-80-225-2630-2

PASHKE, Karl. 2008. The Impact of EU Membership on the Diplomacy of one of its Founding Member States. In: *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: EKONÓM, 2008. s.16-22. ISBN 978-80-225-2630-2

PEŠKO, Marcel. 2007. Aktívna diplomacia pre 21.storočie. In: *Zahraničná politika a diplomacia Slovenskej republiky v kontexte európskej integrácie. Zborník z vedeckej konferencie*. Bratislava: EKONÓM, 2007. s. 187-197. ISBN 978-80-225-2467-4

RANA, Kishan. 2002. *Bilateral Diplomacy*. Malta: Paperback, 2002. 283 s. ISBN 99909-55-16-6

RUSIŇÁK, Peter. 2009. Zastupiteľský úrad v systéme orgánov štátu pre zahraničné styky. In: *Zborník príspevkov z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie Medzinárodné vzťahy 2008. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky, Smolenice, 4. – 5. december 2008*. Bratislava: EKONÓM, 2009. s. 672-679. ISBN 978-80-225-2823-8

TÓTH, Ľudovít a kol. 2009. *Úvod do diplomacie*. Bratislava: EKONÓM, 2009. 166 s. ISBN 978-80-225-2683-8

TÓTH, Ľudovít; HORVÁTHOVÁ Katarína. 2006. *Hospodárska diplomacia: bilaterálne vzťahy*. Bratislava: SPRINT, 2006. 192 s. ISBN 80-89085-61-X

TUCH, Hans et al. 1990. *Communicating with the World: U. S. Public Diplomacy Overseas*. Washington D. C.: Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University, 1990. 200 s. ISBN 0-312-04809-2

VALÁŠEK, Tomáš et al. 2010. *Brusselenie valašiek: Naša zahraničná politika po novom*. Bratislava: Kalligram, 2010. 192 s. ISBN 978-80-8101-348-5

Viedenský dohovor o diplomatických stykoch. Konferencia OSN vo Viedni, 1961.

WEISS, Peter. 2008. K otázke výskumu nových trendov a zmien v diplomacii. In: *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: EKONÓM, 2008. s.270-277. ISBN 978-80-225-2630-2

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 151/2010 Z.z. o zahraničnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BÁTORA, Jozef - HOCKING, Brian. 2008. Bilateral Diplomacy in the European Union: towards 'post-modern' patterns?. In: *clingendael.nl*. [online]. [s.a.]. Dostupné na internete: <http://www.clingendael.nl/publications/2008/20080400_cdsp_diplomacy_batora.pdf>

DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRES AND TRADE, IRELAND. 2009. Irish Embassies and Consulates Abroad. In: *dfa.ie*. [online]. 28.01.2009. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.dfa.ie/home/index.aspx?id=285>>

FEDERICA. 2010. In defense of bilateral diplomacy: the Swedish embassy. In: *thenewdiplomacy2010b.blogspot.com*. [online]. 03.03.2010. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://newdiplomacy2010b.blogspot.com/2010/03/in-defense-of-bilateral-diplomacy.html>>

FRIMMER, Štefan. 2004. Zemplínčan prvým českým veľvyslancom v Luxembursku!. In: *korzar.sme.sk*. [online]. 13.04.2004. [cit. 2012-26-02]. Dostupné na internete: <<http://korzar.sme.sk/c/4580723/zemplincan-prvym-ceskym-velvyslancom-v-luxembursku.html#ixzz1n9BZM3SL>>

HELSINGIN SANOMAT. 2000. Germany wants to combine EU embassies, Finnish Foreign Ministry disagrees. In: *hs.fi*. [online]. 19.12.2000. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www2.hs.fi/english/archive/news.asp?id=20001219IE18>>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR. Slovenské zastupiteľstvá: Generálne konzuláty. In: *mzv.sk*. [online]. [s.a.]. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-generalne_konzulaty>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR. Slovenské zastupiteľstvá: Slovenské inštitúty. In: *mzv.sk*. [online]. [s.a.]. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-slovenske_instituty>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR. Slovenské zastupiteľstvá: Stále misie. In: *mzv.sk*. [online]. [s.a.]. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-stale_misie>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR. Slovenské zastupiteľstvá: Všetky zastupiteľstvá. In: *mzv.sk*. [online]. [s.a.]. [cit. 2012-22-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/sk/ministerstvo/slovenske_zastupitelstva-vsetky_zastupitelstva>

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRES OF FINLAND: Diplomatic missions: Finnish missions abroad by country. In: *formin.finland.fi*. [online]. [s.a.]. [cit. 2012-21-02]. Dostupné na internete: <<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15131&contentlan=2&culture=en-US>>

PASHKE, Karl Th. 2000. Report on special inspection of 14 German embassies in the countries of the EU. In: *grberridge.diplomacy.edu*. [online]. 01.01.2003. [cit. 2012-21-02]. Dostupné na internete: <<http://grberridge.diplomacy.edu/Paschke.htm>>